

Örebro Universitet
Akademin för juridik, psykologi och socialt arbete
Socionomprogrammet
C-uppsats 15 poäng
HT 2008

Samverkan och dess betydelse för barnperspektivet

En kvalitativ undersökning gjord på
Kriscentrum för barn och ungdomar i Trollhättan

Författare: Jessica Svensson
Handledare: Gunnel Drugge

Samverkan och dess betydelse för barnperspektivet

- En kvalitativ undersökning gjord på Kriscentrum för barn- och ungdomar i Trollhättan

Författare: Jessica Svensson

Handledare: Gunnel Drugge

Örebro Universitet

Akademin för juridik, psykologi och socialt arbete

Socionomprogrammet

C-uppsats 15 poäng

HT 2008

Sammanfattning

Syftet med studien är dels att undersöka hur samverkan mellan myndigheterna fungerar, dels att undersöka hur barnperspektivet påverkats i och med Kriscentrums tillkomst. De samverkande myndigheterna som undersökningen avser är Närpolisen i Trollhättan, Primärvården Fyrbodal, Åklagarmyndigheten i Uddevalla samt Arbetsmarknads- och socialförvaltningen i Trollhättans stad. För att besvara syftet har fyra kvalitativa intervjuer genomförts med en åklagare, en barnutredare från polisen, en representant från socialtjänstens barn och ungdomsgrupp och en barnpsykiolog på barn och ungdomspsykiatri (BUP). Tre av fyra respondenter sitter med i samrådsgruppen på Kriscentrum, där det operativa arbetet utförs. Den fjärde respondenter har medverkat vid samråd men sitter nu med i styrgruppen, som innefattar chefer inom de olika organisationerna som samverkar. Det är viktigt att ha i åtanke att samverkansarbetet är en process som hela tiden förändras och utvecklas. Intervjuerna kan ses som ett nedslag i denna process.

Sammanfattningsvis visar analysen av empirin att samverkan på Kriscentrum innefattar flertalet av de framgångsfaktorer som teorin och tidigare forskning kring samverkan anser vara viktiga. Exempel på dessa är tydlig roll- och arbetsfördelning, samarbetsavtal är upprättat och verksamheten ligger under ett och samma tak. Det faktum att samverkan innehåller flertalet av framgångsfaktorerna kan antas vara en bidragande orsak till att samverkan mellan de olika myndigheterna upplevs fungera bra. Ytterligare en sak som kan ses som en styrka och som också kan förmodas bidra till att samverkan kring målgruppen fungerar är att hinder som uppkommit har identifierats och hanterats. Detta bidrar till att hinder istället blir utvecklingsmöjligheter. Undersökningen visar vidare på att barnperspektivet stärkts i flera avseenden i och med Kriscentrums tillkomst.

Nyckelord: Samverkan, barnperspektiv, barns rättigheter, barnahus, kriscentrum

Innehållsförteckning

Inledning	3
Syfte & frågeställningar	4
Centrala begrepp.....	4
Metod.....	4
Val av metod och tillvägagångssätt.....	5
Urval.....	6
Förförståelse	6
Analysförfarande	6
Etiska överväganden.....	7
Metoddiskussion – reliabilitet och validitet	7
Tolkningsram.....	8
Tidigare forskning	8
Rollen och ansvar.....	9
Samråd.....	9
Sekretess.....	9
Utbildning.....	10
Samverkan och dess utveckling	10
Framgångsfaktorer	11
Barnperspektivet.....	12
Teoretiska aspekter av samverkan.....	12
Sociala representationer	12
Ledarskap	13
Organisationen	13
Personkemi	14
Olika språk, kulturer, synsätt och lagar.....	14
Olika nivåer av samverkan.....	14
Hinder och framgångsfaktorer	15
Barnperspektivet.....	16
Resultat.....	16
Innan Kriscentrum	17
Kriscentrum finns.....	17
Definition av samverkan	17
Organisation	18
Beskriv samverkan	18
Utrymme för samverkan inom ramen för den egna verksamheten	19
Kommunikation.....	19
Barn - och ungdomssamordnarens roll.....	20
Roll - och arbetsfördelning.....	21
Personkemi	21
Olika lagar och sekretessen	22
Användandet av Kriscentrums lokaler	22

Rutiner och arbetsmetoder	22
Utbildning.....	23
Barnperspektivet.....	23
Framtida visioner.....	24
Analys	25
Innan Kriscentrum.....	25
Kriscentrum finns	25
Kriscentrums inverkan på barnperspektivet.....	30
Framtida visioner.....	31
Slutsatser	32
Diskussion	33
Bilaga	

Inledning

Det finns en allmän lagstadgad skyldighet för myndigheter att samverka med stöd av 6 § Förvaltningslagen (1986:283). Bestämmelser om samverkan finns även inom Socialtjänstlagen, Polislagen och Hälso- och sjukvårdslagen. År 2005 fick Riksåklagarmyndigheten i uppdrag att nationellt stärka barnperspektivet och samverkan mellan socialtjänst, polis, åklagare och sjukvård. Det resulterade i en försöksverksamhet med sex barnahus runt om i landet. Försöksorterna var Göteborg, Stockholm, Malmö, Linköping, Umeå och Sundsvall (Johansson 2008:4).

Barnahusen är verksamheter där olika professioner samverkar kring barn som har varit utsatta för brott. Tanken är att barnen inte ska behöva slussas runt utan att arbetet kring dem ska vara beläget under ett och samma tak. Personalens spetskompetens gällande målgruppen bidrar till bättre bemötande och omhändertagande. Syftet med barnahusen är att genom samverka mellan olika myndigheter förstärka barnperspektivet (Johansson 2008:4). De utvärderingar som gjorts visar på positiva effekter för barnen och deras familjer men också svårigheter som uppstår i samverkan mellan myndigheter. Något som synliggörs är problem som uppstår på grund av de olika synsätt som präglar arbetsplatserna. Trots detta upplevs de positiva effekterna vara övervägande. I utvärderingarna framkommer att barnahusens tillkomst upplevs som positiv både för barn och professionella (Johansson 2008:4 & Rikspolisstyrelsen m.fl. 2008).

FN:s konvention om barnets rättigheter (1989) som Sverige anslutit sig till tar upp vikten av att ha ett tydligt barnperspektiv och att se utifrån barnets synvinkel. När barnperspektivet står i motsatsförhållande till vuxenperspektivet är det viktigt att barnets intresse har företräde, något som Schiratzki (2005) framhåller och som i framkommer FN:s konvention om barnets rättigheter (1989). Principen om barnets bästa finns på alla nivåer, från globalnivå i barnkonventionen, inom internationell rätt till svensk lagstiftning och lokala föreskrifter samt allmänna råd ute i kommunerna och inom olika myndigheter. Barnets bästa är en allmän princip, vilket betyder att den ska genomsyra lagstiftning och administrativa beslut (Schiratzki 2005). Försöksverksamheten med barnahusen blir ett sätt att stärka barns rättigheter i enlighet med det som ta upp ovan.

Att stärka barnperspektivet i sin verksamhet var något som Arbetsmarknads- och socialnämnden i Trollhättan ville göra och de tog därför i augusti 2006 ett beslut om projektansökan till Länsstyrelsen för att kunna starta Kriscentrum för barn- och ungdomar. Ansökan godkändes och en barn- och ungdomssamordnare anställdes i juni 2007 och Kriscentrum för barn och ungdomar startades.

Ett samarbetsavtal är upprättat mellan Närpolisen i Trollhättan, Primärvården Fyrbodal, Åklagarmyndigheten i Uddevalla samt Arbetsmarknads- och socialförvaltningen i Trollhättans stad. Avtalet reglerar de olika parternas åtaganden samt målgruppen för samverkan. Samarbetsavtalet utgör en viktig del i verksamheten då den ger förutsättningar för samverkan. Vidare legitimerar den barn- och ungdomssamordnarens arbete som bland annat innebär att fungera som ”spindel i nätet”. Samverkan sker dessutom organiserat med Länskriminalen och Länsjukvården.

Syftet med Kriscentrum är att stärka barnperspektivet och förbättra samverkan mellan berörda myndigheter. Kriscentrum är vidare tänkt att utgöra en lugn och trygg miljö under utredningstiden när ett barn far illa. Meningen är att de professionella ska samlas kring barnet på Kriscentrum för att på så vis undvika att barnet slussas runt. Barnets behov av skydd och stöd skall alltid vara i centrum. Målgruppen är barn och ungdomar i åldern 0-18 år som varit utsatta för våld i nära relationer, sexuella övergrepp, hedersrelaterad brottslighet och trafficking.

Utifrån ett organisatoriskt perspektiv består Kriscentrum för barn- och ungdomar av tre olika grupper: Styrgrupp, Arbetsgrupp och Samråd. Styrgruppen är ett beslutande organ med chefer inom varje myndighet. Denna grupp skall godkänna de metoder och rutiner som skall användas i samarbetet. Arbetsgruppen utvecklar de metoder och rutiner för samarbetet samt ansvarar för utbildning och kompetensutveckling. Samrådet strukturerar ärendena som är aktuella på Kriscentrum och samordnar arbetsinsatserna. Samrådet fungerar även som ett konsultationsteam för de olika myndigheternas personal och andra som i sitt arbete kommer i kontakt med barn.

Målet är alltså att ha ett tydligt barnperspektiv i enlighet med FN:s barnkonvention i utrednings- och konsultationsarbetet. Kriscentrum för barn och ungdomar ska vara barnanpassat och tvärprofessionellt. Flera myndigheter samverkar under samma tak med rättsliga, sociala, psykologiska och medicinska utredningar samt krisinterventioner. Dessutom ska kunskapen kring målgruppen ökas och spridas och samarbetet/samsynen mellan myndigheterna ska förbättras. Mot bakgrund av det ovan nämnda blir begreppet samverkan och hur den fungerar mellan myndigheterna intressant att undersöka närmare samt att se hur barnperspektivet påverkats. Det är också det mitt uppdrag från Kriscentrum för barn- och ungdomar är.

Syfte & frågeställningar

Syftet med studien är dels att undersöka hur samverkan fungerat mellan myndigheterna, dels hur barnperspektivet påverkats i och med Kriscentrums tillkomst.

- Hur såg samverkan ut i dessa ärenden innan Kriscentrum för barn och ungdomar fanns?
- Vilka faktorer har varit viktiga för samverkan och dess utveckling?
- Vilka hinder/utvecklingsmöjligheter samt framgångsfaktorer inrymmer samverkan?
- Hur ser de olika samverkansparterna på barnperspektivet och Kriscentrums inverkan på det?
- Vad krävs för att samverkan ska bestå och utvecklas framöver?

Centrala begrepp

Nedan följer förklaringar kring två av undersökningens huvudsakliga begrepp, samverkan och barnperspektivet.

Det finns en rad olika definitioner av **samverkan**. Enligt nationalencyklopedin innebär samverkan ”gemensamt handlande för visst syfte”. Danermark (2004) menar att samverkans minsta gemensamma nämnare är att två eller flera personer integrerar om något i ett specifikt syfte. Definitionen som kommer att användas är en kombination av dessa. Samverkan definieras som medvetna målinriktade handlingar vilka utförs tillsammans med andra i en klart avgränsad grupp avseende ett definierat problem och syfte.

Schiratzki (2005) menar att **barnperspektivet** ibland står i ett motsatsförhållande till vuxenperspektivet. I dessa fall måste barnets intresse ha företräde och det är viktigt att se barnets fulla människovärde och integritet. Särskild hänsyn ska tas till att barnet är en individ med egna känslor och åsikter. Barnperspektivet innebär med andra ord att utgå ifrån barnets synvinkel.

Metod

Avsnittet behandlar tillvägagångssättet vid insamling av empirin och anskaffning av litteratur. I avsnittet kommer det också att redovisas hur urvalet gjorts och vilken analysmetod som använts. Vidare kommer studiens reliabilitet och validitet att diskuteras samt metodens svagheter och de etiska överväganden som gjorts.

Val av metod och tillvägagångssätt

Intervjuer med intervjuguide, närhet till det man undersöker, intresse för sammanhang och strukturer samt beskrivning och förståelse är ledord när man använder sig av den kvalitativa metoden. Med denna metod observerar man fenomenet inifrån och man har en "jag och du" relation till den man undersöker (Holme & Solvang 1997). I och med att min intention med intervjuerna var att få en större förståelse för hur de fyra respondenterna, utifrån sina erfarenheter av samverkan på Kriscentrum, beskrev och upplevde samverkan och dess påverkan gällande barnperspektivet valdes den kvalitativa metoden.

Intervjuerna som genomförts har varit halvstrukturerade och en intervjuguide innehållande de tre temana, Innan Kriscentrum, Kriscentrum finns och Framtida visioner har använts (Lantz 1994). Med dessa som utgångspunkt har respondenterna berättat fritt om sina erfarenheter kring ämnet. För att få svar på det som avsetts har varje tema följts av följdfrågor. De tre temana löper som en röd tråd genom uppsatsens alla delar (tolkningsram, resultat och analys), tanken med detta är att skapa en tydlig struktur. Svaren till respektive tema sammanfattades under intervjuens gång för att på så vis säkerställa att de som beskrivits uppfattats rätt och för att kunna kontrollera att alla de frågor som avsetts att få svar på blivit besvarade (Wahlberg & Aronsson 2000). Under intervjun bandades det som sades för att jag som intervjuade inte skulle behöva koncentrera mig på att anteckna utan istället fokusera på intervjuprocessen och respondenterna (Lantz 1994). Varje intervju tog ungefär sextio minuter att genomföra och efter att de sammanställts transkriberades intervjuerna. I bearbetningen av empirin har sökts efter både mönster och variationer i materialet. Beskrivande referat varvas med citat, under de tre temana i resultatredovisningen. I de fall där respondenternas svar sammanfaller kommer dessa att sammanställas i redovisningen av resultatet. Då svaren skiljer sig åt kommer det att anges vilken organisation respondenten representerar. Detta för att urskilja mönster, upptäcka hinder och framgångsfaktorer i samverkan mellan de olika samverkanparterna.

Holme & Solvang (1997) menar att det är viktigt att skapa en bra miljö för intervjusituationen. Intervjuerna ägde rum dels på Kriscentrum men också på respondenternas arbetsplatser. I båda fallen var rum bokade så att intervjuerna kunde genomföras utan avbrott. De inleddes med att jag presenterade mig själv, syftet med intervjun och upplägget. Inledningsvis ställdes stora öppna frågor som så småningom leddes in på mer specifika, detta sätt att ställa frågor på kallar Wahlberg & Aronsson (2000) för tratteknik.

Utifrån uppsatsens syfte bestämdes att de som skulle medverka i intervjuerna skulle vara personer från samrådet där det operativa arbetet utförs. Dessa tillfrågades och intervjuer bokades in. Ett undantag är åklagaren som medverkat. Denne sitter inte med i samrådet men var liksom de övriga respondenterna med från början då Kriscentrum startade något som den nuvarande åklagaren i samrådet inte var. Åklagaren som intervjuades har tidigare deltagit på samråd och sitter med i styrgruppen på Kriscentrum för barn- och ungdomar. Han har också tidigare arbetat vid ett av landets barnahus. Det var ett önskemål från Kriscentrum, som uppsatsen skrivs på uppdrag av, att alla informanter skulle ha varit med vid starten. Eftersom det finns fler än en representant från respektive samverkanspart i samrådet drogs det lott om vem som skulle intervjuas. Utifrån urvalet som gjorts är det viktigt att vara medveten om begränsningar som blir då endast fyra personer intervjuas. Undersökningen avser dock inte att finna en absolut sanning utan vill presentera en bild av hur respondenterna upplever samverkan och dess inverkan på barnperspektivet. Med den kvalitativa studien är tanken att exemplifiera snarare än generalisera, samt genom exempel dra slutsatser. I och med att ett icke-sannolikhetsurval har gjorts går det inte att dra generella slutsatser utifrån det som framkommer i uppsatsen (Marlow 2001).

Urval

Uppsatsens syfte är dels att undersöka hur samverkan fungerat mellan myndigheterna, dels hur barnperspektivet påverkats i och med Kriscentrums tillkomst. Fyra kvalitativa intervjuer med en åklagare, en barnutredare från polisen, en representant från socialtjänstens barn- och ungdomsgrupp samt en barnpsykiolog på barn- och ungdomspsykiatri (BUP) har därför genomförts. Det är viktigt att ha i åtanke att samverkansarbetet är en process som hela tiden förändras och utvecklas. Intervjuerna kan ses som ett nedslag i denna process. Utifrån den valda metoden och få undersöknings enheter kan det diskuteras hurvida resultaten kan generaliseras (Marlow 2002).

Litteratur

Litteraturen som använts har lånats på Högskolan i Västs bibliotek samt på Göteborgs Universitets bibliotek. Rapporterna och utvärderingarna som nyttjats har hämtats på socialstyrelsen hemsida www.socialstyrelsen.se. De sökord som använts är samverkan, barn som far illa, barnahus, barnperspektiv och barns rättigheter. Övriga artiklar som legat till grund för tolkningsramen har sökts upp i bibliotekets databas tillhörande Göteborgs Universitet.

Förförståelse

Med förförståelse menas att vi inte bara uppfattar verkligheten med våra sinnen, det som ibland uppfattas som sinnesintryck kan bestå av en hel del tolkningar. Forskare kan omöjligen tolka data som blanka blad utan utgår ifrån sin förförståelse när de tolkar och formar material (Marlow 2002). Jag har gjort min praktik på Kriscentrum för barn- och ungdomar för ett år sedan, vilket bidrar med en viss förförståelse som delvis styr mig i arbetet men det är också den som legat till grund för undersökningen. Intervjuerna som genomförts undersöker samverkan mellan myndighetspersonerna och hur Kriscentrums tillkomst påverkat barnperspektivet. Eftersom samverkansarbetet är en process som hela tiden förändras och utvecklas och intervjuerna kan ses som ett nedslag i denna process har arbetet utvecklats sedan tiden för min praktik. Jag har försökt att vara medveten om förförståelsen under skrivprocessens gång för att minska dess påverkan och utgått ifrån det som faktiskt sagts i intervjuerna.

Analysförfarande

Enligt Kvale (2001) ska en kvalitativ analys förankras i teori. Teorin styr tolkningen i analysen så att forskaren kan finna nyanser och se intressanta mönster. Den insamlade empirin analyserades utifrån uppsatsens tolkningsram för att på så vis besvara syftet och frågeställningarna. Resultat och analys redovisas i separata avsnitt. Både resultatet och analys kommer att delas upp under de tre temana; Innan Kriscentrum, Kriscentrum finns och Framtida visioner. Samma teman som intervjuguiden består av. Inför analysförfarandet har frågorna under varje tema lagts upp för att en jämförelse av respondenternas svar skulle kunna göras. I analysen har jag utgått ifrån syfte och frågeställningar men hittat teman genom att läsa intervjuerna och sett vad respondenterna själva lyft fram. Uppgifter som framkommit i intervjuerna och som inte ryms inom syftets ramar men som ändå är intressanta att ta upp kommer att diskuteras i diskussionsavsnittet eftersom de öppnar upp för vidare forskning och diskussion.

Etiska överväganden

På vetenskapsrådets hemsida (2008-12-20) har information om forskningsregler för humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning studerats. Det har sedan tagits ställning till om undersökningen skulle kunna medföra negativa konsekvenser för intervjupersonerna, vilket det inte ansetts göra. Efter att ha fått respondenternas samtycke beträffande intervjuerna klargjordes dess syfte. Vidare informerades de om vilka som skulle komma att ta del av undersökningen och hur intervjuerna skulle bearbetas och användas. Respondenterna informerades också om hur de själva skulle komma att få del av resultatet. Ambitionen har varit att hålla mig till det forskningsetiska konfidentialitetskravet (Kvale 2001) och därför finns det inga personuppgifter med i uppsatsen. I redovisningen framgår dock personernas professioner, något som informanterna informerats om och som godkänts. Vidare kommer den data som samlats in inte att användas av någon annan än Kriscentrum, vilka uppsatsen skrivs på uppdrag av (Vetenskapsrådet 2008-12-20). Intervjuerna har spelats in och transkriberats. Informanterna har sedan fått ta del av utskriften för att kunna läsa igenom och lämna kommentarer på eventuella fakta eller sakfel.

Metoddiskussion – reliabilitet och validitet

Det är viktigt att ha i åtanke att respondenterna kan ha påverkats av den som intervjuat (Holme & Solvang 1997), vilket försvagar reliabiliteten. En positiv aspekt beträffande den valda metoden är att den med stor sannolikhet fördjupar förståelse för det som undersöks. Att tre teman används som respondenterna har ombetts att berätta fritt kring kan också försvaga reliabiliteten. Under varje tema har det dock funnits följdfrågor, vilka har bidragit till en viss styrning. Detta i sig gör att reliabiliteten stärks (Marlow 2001). Eftersom intervjuerna har spelats in har det funnits möjlighet att kunna lyssna på dem flera gånger och på så sätt vara säker på att det som sägs uppfattats rätt, vilket också stärker reliabiliteten. För att minska risken för misstolkningar har respondenterna efter att intervjuerna sammanställts fått läsa igenom den och haft möjlighet att komma med synpunkter och kommentarer. Det är dock viktigt att ha i åtanke att det är en kvalitativ undersökning som har genomförts med ett fåtal intervjusituationer som inte är statistiska. Med det menas att det inte med säkerhet skulle kunna sägas att samma svar skulle erhållas vid upprepade intervjuer. Svaren i undersökningen styrs sannolikt av hur samverkan ser ut och upplevs i dagsläget. Marlow (2002) tar upp dilemmat med att generalisera kvalitativa undersökningar där ett fåtal intervjuer ägt rum. Vidare menar hon att det centrala i den kvalitativa metoden är att gå på djupet och få rikligt med information beträffande det som undersöks snarare än att kunna dra generella slutsatser utifrån ett större antal respondenter. Kvale (2001) tar också

han upp detta dilemma och menar vidare att frågan kring generaliserbarhet ständigt diskuteras. Hurvida en undersökning är generaliserbar eller inte påverkas av forskarens vetenskapstradition. Då denna undersökning görs på uppdrag av Kriscentrum är inte huvudsyftet att uttala sig generellt kring samverkan och barnperspektivet. Det är istället att undersöka samverkan mellan nämnda myndigheter och hur barnperspektivet påverkats på Kriscentrum för barn- och ungdomar i Trollhättan.

För att stärka validiteten har frågor noga förberetts innan intervjuerna, vilka har formats utifrån uppsatsens syfte och frågeställningar för att på så vis kunna undersöka det som var avsett att undersökas. Med utgångspunkt i intervjuguiden har samma frågor ställts till samtliga personer som intervjuats, något som stärker validiteten. På så vis har jämförbara svar erhållits. En sak som Kvale (1997) påpekar gällande validiteten är att göra alla respondenter rättvisa i materialet. Utskrifterna av intervjuerna skickades till respondenterna för genomläsning för att ge dem chans att göra korrigeringar, dock svarade ingen av personerna på återkopplingen. Detta tolkas som att de anser att de uppfattats korrekt och som att de gett utrymme till att använda materialet i sin helhet. För att stärka validiteten har också respondenterna noga valts ut för att kunna besvara syftet (Marlow 2001).

Tolkningsram

Nedan kommer ett urval från tidigare forskning inom ämnet att presenteras. Samverkan kommer också att belysas utifrån teoretiska aspekter. Innebörden av barnperspektivet kommer att utgöra en del av tolkningsramen då det är viktigt för att kunna besvara syftet med undersökningen. Avsnittet kommer att utgöra tolkningsramen och därmed innehålla de delar av samverkan och barnperspektivet som är intressanta i förhållande till syftet.

Tidigare forskning

Det har gjorts utvärderingar av försöksverksamheten med barnahus och en av delutvärderingarna är "Myndighetssamverkan i barnahus- organisering, innehåll och process" (Johansson 2008:4), som visar att det innan barnahusens tillkomst fanns samverkan i olika former kring barn som farit illa. Vidare framkommer att skillnader som funnits vad det gäller organisering och inriktning handlar om den fasta personalens funktioner/uppdrag. Funktionerna hänger samman med och påverkar vilka insatser som finns men också om roll och ansvarsfördelningen. När det gäller samordnarrollen beskrivs den innebära ansvar för kontakterna med och samordningen av de olika myndigheterna. Vidare handlar den om förankringsarbete, verksamhetsutveckling och att sprida kunskap utåt. Graden av samordnarens delaktighet i samråden och det operativa arbetet varierar mellan de olika barnahusen. Övriga socionomer som arbetar på barnahusen beskriver att de fungerar som konsulter åt utredningsansvariga socialsekreterare inom socialtjänsten. Många barnahus arbetar på uppdrag av socialtjänsten och har en del av barn- och familjesamtalen i de utredningar som görs. Andra erbjuder insatser som inte direkt är kopplade till utredningarna, som behandling eller stödsamtal (Johansson 2008:4).

Roller och ansvar

Enligt Johansson (2008:4) upplevs roll och ansvarsfördelningen mellan de olika samverkansparterna i det stora hela som tydlig. En del oklarheter har dock framkommit när det gäller socionomerna som arbetar på barnahusen och socialtjänstens socialsekreterare. Rapporten

visar på oklarheter när det gäller ansvarsfördelningen på en mer övergripande samverkansnivå. Det faktum att man inte har mandat att driva samverkan, inget samverkansavtal och bristande resurser från olika myndigheter är andra svårigheter som beskrivits. Huvudmannaskap och funktionsgränser har på flera orter setts som problem som försvårat samverkan (Johansson 2008:4). Rapporten ”Barnahus – en försöksverksamhet med samverkan under gemensamt tak vid misstanke om brott mot barn” (Rikspolisstyrelsen m.fl. 2008) visar att det på en del orter finns en otydlighet i arbetsfördelningen mellan BUP och socialtjänsten när det gäller krisstöd till barnen och fortsatt behandlingsarbete till familjen. Vidare framkommer det i utvärderingen att den socialsekreterare som är handläggare i ett ärende deltar i samrådet och som regel också vid förhör genom medhörning. Arbetet med socialtjänstens utredning görs inte i barnhusen. I rapporten ”Sexuella övergrepp mot barn, en studie av arbetet i samrådsgrupper” (Socialstyrelsen 2000) poängteras vikten av att alla i gruppen tar ansvar för sitt yrkesområde och att man litar på att alla gör det dem ska. Det visar sig också vara lättare att ställa krav på varandra när man vet hur andra arbetar och hur verksamheterna fungerar.

Samråd

I rapporten ”Barnahus – en försöksverksamhet med samverkan under gemensamt tak vid misstanke om brott mot barn” (Rikspolisstyrelsen m.fl. 2008) beskrivs att de olika barnhusen har en samordnare som oftast är anställd av socialtjänsten. Personen organiserar och leder samrådsmötena som framställs som navet i verksamheten. De träffas regelbundet för att diskutera och återkoppla hur samverkan fungerar. De som deltar vid dessa möten är representanter från socialtjänsten, rättsväsendet och hälso- och sjukvården. En del grupper har bestämda mötestider medan andra sammankallar vid behov. Det kan också finnas möten där man diskuterar policyfrågor, metoder och liknande. I samrådet lägger man upp en arbetsplan över hur arbetet ska fördelas och samordnas på bästa sätt. I rapporten ”Sexuella övergrepp mot barn, en studie av arbetet i samrådsgrupper” (Socialstyrelsen 2000) menar man att det är viktigt att samråden inte glesas ut utan att det finns en kontinuitet för att kunna bevara och utveckla samverkan i ärenden. Kontinuitet i samverkansarbetet är också något som Glad (2006) benämner som en viktig aspekt. Han menar vidare att samverkan bör integreras i arbetet som en naturlig del.

Sekretess

Johansson (2008:4) menar att ett generellt mönster är att ärenden dras anonymt i samrådet om en polisanmälan inte är gjord. När beslut tagits om att polisanmäla dras ärendet öppet. Resultaten visar också på ett spänningsförhållande mellan förundersökningssekretessen i förhållande till de rättsliga utredningarna och socialtjänstlagen och dess sekretess. Här finns det olika tolkningar på de olika orterna. Ett exempel på detta är frågor kring hur länge socialtjänsten ska vänta med att informera vårdnadshavare om att en utredning har inletts, polisanmälan är gjord och förhör inbokade. Polisen vill generellt hålla förhören innan socialtjänsten informerar och ger insatser. Förundersökningssekretessen påverkar vilka som får delta vid medhörning av förhören. Resultaten visar att olika åklagare och olika barnahus tolkar den på olika sätt. På en del orter får representanter från alla professioner vara med, på andra endast vissa och på en del inga alls (Johansson 2008:4). Glads (2006) studie, som jämför samverkan i ett socialt barnavårdsärende i länderna; USA, Sverige, Storbritannien, Danmark och Tyskland visar att Sveriges sekretessbestämmelser ibland utgör ett hinder gällande utlämnade av information som kan vara betydelsefull för samverkan.

Utbildning

Den fasta personalen har i de flesta fall tidigare erfarenhet av liknade arbete. Vidare beskrivs att de olika professionerna deltar i sina egna specialutbildningar. Gemensamma utbildningar för de inblandade var sällsynt förekommande. Det har inte på någon av orterna anordnats någon utbildning om samverkan i sig i syfte att bygga upp en samverkanskompetens. De nyare barnhusen befinner sig i större grad i uppbyggnad av metoder istället för utveckling av dem till skillnad från dem som varit igång längre (Johansson 2008:4). I rapporten "Sexuella övergrepp mot barn, en studie av arbetet i samrådsgrupper" (Socialstyrelsen 2000) visar det sig att de som är delaktiga i samverkan anser det vara viktigt att få kunskap om varandras verksamheter. Vidare poängteras vikten av att få ta del av ny forskning och utbildning (Socialstyrelsen 2000).

Samverkan och dess utveckling

Kunskapen och förståelsen för de andras arbete upplevs ha ökat i och med samverkan. Samverkan som sker är inte enbart formell utan även informell på så vis att man ringer och mailar varandra, bygger kontaktnät och sprider kunskap. Den formella samverkan i form av samråd har ansetts underlätta den informella samverkan. Närvaron från de olika samverkansparterna på gemensamma möten sägs vara god. De som dock mest frekvent uteblir är sjukvård och rättsmedicin. Flera informanter berättar att samverkan har bidragit till att det getts en större möjlighet att argumentera och på så vis påverka de andra parternas förhållningssätt och beslut. Hur mycket det egna arbetssättet har ändrats i och med samverkan varierar dock. Polis och rättsmedicin är de myndigheter som uppger att de förändrat sina arbetssätt minst. Socialtjänsten är de som ändrat sitt sätt att arbeta mest då t.ex. genom att invänta polisens förhör innan de informerar vårdnadshavarna. Det framkommer att det ligger en oklarhet i vart fokus ska ligga, vad som ska prioriteras, målet med en effektivare rättsprocess eller det psykosociala målet att skydda och stödja målgruppen (Johansson 2008:4). Rapporten "Barnhus – en försöksverksamhet med samverkan under gemensamt tak vid misstanke om brott mot barn" (Rikspolisstyrelsen m.fl. 2008) beskriver även denna intressekonflikt mellan socialrätt och straffrätt.

Möjligheter med samverkan talas om utifrån dels barnet men också utifrån professionerna. Utifrån barnet innebär det att barnhusen medför en anpassad miljö och barnet slipper att berätta sin historia flera gånger på olika platser. När det gäller professionerna är de nämnda möjligheterna ökad effektivitet, personkännedom, kompetenshöjning och möjligheten att påverka varandra (Johansson 2008:4). I utvärderingen av Johansson (2008:4) menar man att det går att utläsa en "medvetandeprocess". Från att ha beskrivit kunskap om varandras arbete och personkännedom som positiva effekter, som bidrar till att underlätta samverkan och effektivisera arbetet beskrivs också vikten av ett fördjupat barnperspektiv och ett helhetsperspektiv.

De största svårigheterna varierar beroende på profession och kommun. De vanligaste är dock tids – och resursbrist, olika tidsperspektiv, prioriteringar och flexibilitet, olika organisatoriska faktorer, varierande arbetsbelastning och olika lagstiftningar. Ett exempel på detta är det socialtjänsten tar upp när det gäller att tillgodose barnets bästa i samband med att samordna sitt arbete med brottsutredningen. Avvägningarna mellan barn – och föräldraperspektivet är en annan svårighet som socialtjänsten tar upp. Handläggningen av ärendena och att förhör hålls tidigare är positiva effekter som blivit i och med barnhusen, trots de beskrivna svårigheterna i relation till varandra professionerna emellan (Johansson 2008:4). Ytterligare svårigheter med samverkan som

visat sig i Glads (2006) studie är de olika kulturerna på arbetsplatserna och olika mandat att ta beslut.

Framgångsfaktorer

I ”Strategi för samverkan – kring barn som far illa” (Socialstyrelsen 2007) menar man att strukturella olikheter som samverkan påverkas av är styrkan i samverkan om man har tydliggjort dem och kan hantera dem. Om inte blir det istället hinder. Vidare föreslås ett antal generella handlingsplaner, samordningsfunktioner, gemensam plan i individärenden, särskild samverkanskompetens och sektorsövergripande möten. Utifrån det som redovisas i Johansson (2008:4) framgår att detta funnits i varierande grad hos de olika barnhusen.

Johansson (2008:4) tar upp både hinder och framgångsfaktorer som hon funnit i tidigare forskning. Hindren är vagt formulerade mål, oklar roll – och ansvarsfördelning, olika synsätt, olikheter i språket, olika regelverk och olika organisatoriska strukturer. Det som beskrivs som framgångsfaktorer är att huvudmannaskap och funktionsgränser har bestämts, verksamheten ligger under ett och samma tak. Vidare att den administrativa och politiska ledningen och finansieringen är samordnad. Ytterligare en framgångsfaktor är att samarbetet innefattar alla nivåer i de organisationer som ska samverka och att personalen får gemensam fortbildning. Det är också viktigt att utvecklingsprojekt bedrivs tillsammans och att det finns ekonomiska förutsättningar. Flera av dessa stämmer överens med det Glad (2006) samt rapporten ”Samverkan kring barn som far illa” (2006) tar upp som framgångsfaktorer och hinder i samverkan. I Socialstyrelsens rapport ”Strategier för samverkan – kring barn som far illa eller riskerar att fara illa” (2007) framkommer att det är viktigt med en samsyn och en gemensam värdegrund. Vidare poängteras att de som ska samverka måste ges tid att lära känna varandras organisationer och förstå hur olika roller, värderingar och kunskaper kan kopplas till de problem man tillsammans vill lösa. Begrepp, termer och uttryck som är typiska för respektive organisation måste tydliggöras så att språket inte blir ett hinder i samverkan. Ett förtroende måste byggas upp för att man ska kunna problematisera varandras synsätt och kompletterande perspektiv (Socialstyrelsen 2007).

Vidare tar Socialstyrelsen (2004) upp ett antal frågor som är viktiga att ställa när man arbetar med samverkan eller planerar att göra det. Exempel på dessa är; Finns en tydlighet när det gäller mål, målgruppen och de behov man vill tillgodose genom samverkan? Finns en tydlig ledning för samverkan? Finns tillräckligt med kunskap om varandras verksamheter, regelverk, kompetens och yrkesroll? Finns en gemensam kunskap och en samsyn om vad som är verksamt för att nå målet? Finns mandat från den övergripande ledningsnivån och tillräckligt med resurser för det gemensamma samverkansuppdraget? (Socialstyrelsen 2004). Dessa sammanfaller även med det Johansson (2008:4) benämner som viktiga aspekter i samverkansarbetet. Vikten av mandat från den övergripande ledningsnivån är något som också Horwath & Morrisson (2007) poängterar. De tar även upp betydelsen av att ha gemensamma mål, struktur, praktiska förutsättningar i form av lokaler, tillit till varandra och att identifiera och synliggöra samverkansparternas värderingar och perspektiv (Horwath & Morrisson 2007). De menar att ”...if members are unclear about the structures of the collaboration, they cannot be clear where the accountabilities lie” (Horwath & Morrison 2007:63).

Barnperspektivet

I rapporten "Barnahus – en försöksverksamhet med samverkan under gemensamt tak vid misstanke om brott mot barn" (Rikspolisstyrelsen m.fl. 2008) beskrivs att barnhusen bidrar till en kvalitetshöjning ur ett barnperspektiv. Barnen får ett bättre bemötande, i en anpassad miljö. De får också tillgång till någon form av krisstöd. Det hålls oftare barnförhör och fler läkarundersökningar genomförs och det är vanligare med särskild företrädare och målsägandebiträde. Vidare visar utvärderingen att samverkan i ärendena utvecklats och blivit mer effektiva i och med barnhusen. Det faktum att allt är samlat under ett tak gör att kontaktytorna mellan professionerna ökar. I och med samordnaren kan samrådsmötena få en struktur och bidra till att metoder utvecklas. Förståelsen och kunskapen om varandras professioner har ökat, vilket påverkar barnen. Det som tagits upp står också att läsa i rapporten "Sexuella övergrepp mot barn, en studie av arbetet i samrådsgrupper" (Socialstyrelsen 2000) och i rapporten "Samverkan kring barn som far illa" (Socialstyrelsen 2006).

Teoretiska aspekter av samverkan

Danermark (2004) menar att sektoriseringen av den offentliga verksamheten som har utvecklats har inneburit fördelar och man har kunnat effektivisera arbetet men det har också lett till svårigheter när det gäller att hitta organisatoriska lösningar för samverkan. På samma gång sker det en ökad professionalisering bland yrkesgrupperna som ska samverka. Detta skapar ökad kompetens inom respektive område men leder till att nya hinder för samverkan byggs upp (Danermark 2004).

Sociala representationer

Alla som går in i en samverkansprocess gör det i ett specifikt syfte. Detta måste tydliggöras i ett inledande skede annars äventyras hela samverkansidén (Danermark 2004). Danermark (2004) talar om sociala representationer som är bilder av verkligheten, vilka skapas i samförstånd med andra i gruppen. Det samverkan rör kan beskrivas som en social representation och den kunskap vi skaffar oss om objektet är sociocentrerat, vilket innebär att det betingas av våra behov och intressen. De olika professionernas föreställningar kan därför skilja sig åt. Bilden av det man samverkar kring är därmed olika utvecklad, man har olika modeller av objektet.

Danermark (2004) poängterar att det i samverkansgrupper inte är ovanligt att de roller parterna har styrs av lagstiftningar och andra regler. Beslut som påverkar andra aktörer på ett ofördelaktigt sätt måste därför vara väl förankrade i samverkansgruppen. Vidare tar författaren upp olika professioners status och hur det påverkar vilken makt de har i samverkansarbetet. Status kan ligga i såväl betraktarens ögon som i en känsla av att själv tillhöra en profession med hög respektive låg status. Haloeffekten illustrerar detta och innebär att det inte är kompetensen som avgör en persons inflytande utan personens status (i form av att tillhöra en viss profession). Danermark och Kullberg (1999) menar att det som blir viktigt i samverkan är känslan av jämställdhet för att arbetet ska fungera. Man bör därför vara uppmärksam på den så kallade haloeffekten. Om man inte är det och detta inte synliggörs kan det leda till konflikter (Danermark & Kullberg 1999).

Ledarskap

Enligt Danermark (2000) visar erfarenhet att det är mycket viktigt med en klar och tydlig ledning. Vidare hävdar han att ledningen måste ha en aktiv roll under hela processen eftersom det dyker upp frågor som bäst hanteras på ledningsnivå. Om ledningen är passiv eller frånvarande kan det

få förödande konsekvenser för samverkan. Vikten av den interna ledningsfunktionen i gruppen måste understrykas. Speciellt när fler huvudmän är inblandade, legitimitet och kompetens är två viktiga begrepp. Vikten av ledarskap är något som också Horwath & Morrison (2007) poängterar. De menar att det är avgörande för samverkan att ha en "...collaborative champion" (Horwath & Morrison 2007:61). Vidare beskriver de att dessa personer är; "...committed, energized individuals who have high levels of credibility, influence, charisma, and integrity, acknowledge both internally and externally by other agencies" (Horwath & Morrison 2007:61).

Organisationen

Danermark (2004) tar också upp det faktum att den typ av organisering av samverkan som kräver att den ska rymmas inom ramen för den ordinarie verksamheten har sina för- och nackdelar. Det tar tid att samverka och tiden måste tas från den ordinarie verksamheten. Det som är positivt är att man behåller kompetensen inom sitt yrkesområde och att samverkan hittar former som går att kombinera med det andra arbetet. På det sättet ökar möjligheterna för ett varaktigt samverkansarbete (Danermark 2004). Det faktum att personalen som samverkar kommer från olika organisationer påverka det gemensamma arbetet. Danermark (2000) framhåller därför vikten av att de respektive organisationerna tydliggörs både för en själv och för de aktuella samverkansparterna. Beroende på hur en organisation är uppbyggd fattas också beslut av personer med olika positioner. I en plattorganisation delegeras vissa beslut långt ut medan det i en hierarkiskt uppbyggd organisation oftast fattas beslut högre upp. När personer med olika beslutsbefogenheter möts kan det bidra till svårigheter att fatta gemensamma beslut. En del har befogenheter att ta beslut då andra måste lyfta frågan till en högre chef. Konsekvensen av detta kan bli att det skapas irritation och problem och ineffektivitet blir ofta följden. Arbetet försenas vilket påverkar målgruppen för arbetet. Författaren menar att det är viktigt att frågan om beslutsmandat diskuteras och klargörs innan samverkan påbörjas. Ytterligare en sak som är av stor vikt är att alla i gruppen är medvetna om vad de andras mandat omfattas av så att inte förväntningarna är oriktiga (Danermark 2000).

Personkemi

Danermark (2004) anser att samverkan som fungerar väl inte styrs av "personkemi" utan av mer grundläggande strukturella förhållanden. Detta är något som också poängteras i boken "Samverkan – himmel eller helvete?" (Danermark 2002) där han även belyser ledningens skyldighet att skapa förutsättningar för samverkan och alltså inte låta en misslyckad samverkan skyllas på att personerna inte kom överens. Om förutsättningarna för detta arbete föreligger och samverkan trots det inte fungerar kan det bero på personkemi. Om förutsättningarna inte finns spelar personkemin inte någon större roll (Danermark, Kullberg 1999). De förutsättningar som Danermark (2000) tar upp är följande; Att samverkan har tydlig och klar ledning. Att det finns ett klart och uttalat mål och tillräckliga resurser. Att skillnader i synsätt, organisation och regelverk identifieras och att skillnader som hindrar samverkan elimineras eller hanteras.

Olika språk, kulturer, synsätt och lagar

I en grupp av olika professioner som ska samverka finns det givetvis olika synsätt och språk. Detta eftersom verksamheter och myndigheter har sina kulturer. Det finns också olika teoretiska ställningstagande, vilket Danermark (2000) tar upp och diskuterar. Han menar att våra ställningstaganden styr, medvetet eller omedvetet, hur vi definierar problem och hur vi vill gå tillväga för att lösa det. Det som är viktigt när olika synsätt möts är inte att enas om ett utan att

göra oenigheten till en potential för utveckling. Om det lyckas blir detta en tillgång av lärande och utveckling istället för något negativt. Det faktum att man är skolad i olika kunskapstraditioner innebär också att man talar olika språk. Varje profession utvecklar sina egna uttryck och begrepp för olika fenomen. Eftersom samverkan innebär möten mellan människor som talar olika språk är detta ett problem som kommer att finnas där. Det är viktigt att tänka på detta samtidigt som det finns en rad begrepp som är svåra att överstätta till vardagssvenska utan att delar av innebörden går förlorad. En viktig del i samverkan blir därför att lära sig delar av andras begrepp och uttryck. Det blir också ett sätt att lära sig om varandras professioner. Språket visar hur väl insatt en person är i det hon/han pratar om och det kan även visa vad personen tycker och tänker (Danermark 2000).

I samverkansgrupper styrs de olika parterna av olika lagar och regelverk. Personer med olika typ och grad av ansvar möts, vilket kan leda till ojämlika roller. Det blir viktigt att i ett tidigt skede klargöra vilka lagar och regler som styr arbetet och på vilket sätt, för att undvika missförstånd och problem. Det är betydelsefullt att ha insikt i andras förhållningssätt till regelverk. Det är inte ovanligt att det som först uppfattats som ett hinder i exempelvis en lag, egentligen handlar om okunskap eller är ett uttryck för ovilja att förändra rutiner och arbetsätt (Danermark 2000).

Olika nivåer av samverkan

Danermark (2002) talar om olika nivåer av samverkan. På den första nivån består samverkan i att en yrkesgrupp kallas in för att bidra med råd och stöd i en fråga. Nästa nivå innebär att insatserna koordineras på ett strukturerat sätt. Vid den tredje nivån av samverkan behandlas klart avgränsade frågor och nya arbetsätt skapas för det gemensamma arbetet. Den fjärde och sista nivån innebär att två eller flera verksamheter slås samman.

En liknande definition redovisar Berggren i rapporten "Psykiatri i omvandling" (SSRI rapport 1982:107). Här belyses också fyra nivåer av samverkan. Den första kallas koordination (samordning) och det innebär att två organisationer kommunicerar för att stärka effekten av sina insatser och för att undvika störningar. Denna form av samarbete kräver inte särskilt mycket av de inblandade. Kollaboration (samverkan) som är nästa nivå innebär att representanter från de olika organisationerna har delade arbetsuppgifter och delar i den aktuella situationen ett gemensamt referenssystem. Samverkan sker utifrån ett delat ansvar och mot samma mål. Detta kräver förenad kunskap och förmåga samt behörighet att definiera mål som är gemensamma för de inblandade parterna. Integration (sammansmältning) som är nästa nivå innebär en upplösning av ansvarsområdenas gränser. De inblandade får tillsammans gå vidareutbildning, ny gemensam professionell identitet, samma chef och samlokalisering. Integration kräver stora organisatoriska och administrativa förändringar. Den sista nivån är konsultation (samråd). Parterna möts i egenskap av experter inom sina områden. Det finns en jämlikhet i status mellan de inblandade som har olika kompetens. Det finns inte förhoppningar eller rädsla över att arbetsuppgiften ska tas över eller att makt ska utövas från de andra inblandade. Här är alltså inte syftet att ta över ansvar för problem utan bistå varandra för att underlätta varandras arbete och nå det gemensamma målet (SSRI rapport 1982:107). Dessa olika nivåer av samverkan benämns även i Samverkan. Välfärdsstatens nya arbetsform (Danermark & Kullberg 1999). Horwath & Morrison (2007) talar också om olika nivåer av samverkan, vilka kan likställas med de ovan nämnda.

Hinder och framgångsfaktorer

Hinder för samverkan enligt Danermark (2004):

- Vagt formulerade mål.
- Oklar rollfördelning/ansvarsfördelning.
- Professioners olika synsätt/perspektiv.
- Skilda organisatoriska strukturer.
- Olikheter i språket.
- Olika regelverk.

Framgångsfaktorer som författarna benämner är följande:

- Verksamheten är organiserad i ett gemensamt distrikt.
- Huvudmannaskaps- och funktionsgränser har bestämts på ett lämpligt sätt.
- Verksamheten är samlokaliserad till ett gemensamt hus.
- Den administrativa och politiska ledningen och finansiering av verksamheten är samordnad.
- Att samarbete innefattar alla nivåer i de organisationer som skall samverka.
- Att man lyckas åstadkomma ett lagarbete vilket alla berörda deltar i.
- Att gemensamma fortbildningar bedrivs för all personal.
- Att ekonomiska förutsättningar finns.

Danermark & Kullberg (1999) menar att problem som uppstår i samverkansprocessen måste synliggöras och aktivt arbetas med. Det är viktigt att finna vägar att motverka dessa. Det ställs stora krav på personerna som medverkar, i synnerhet ledningen.

Barnperspektivet

I Hjortsjös (2005) avhandling om familjecentraler beskrivs att övergången till 1990-talet bidrog till att barnen kom i fokus på ett nytt sätt. Barnkonventionen undertecknades i Sverige och 1993 tillsattes ett barnombud. Familjen blev en ökad offentlig angelägenhet och samverkan sågs som en bra arbetsform.

År 1990 ratificerade Sverige FN:s barnkonvention vilket innebär att man har åtagit sig att följa det som sägs i konventionen. Den ska ses som en helhet där alla artiklar är lika viktiga och innehåller fyra grundläggande principer som ska vara styrande för tolkningen av de andra artiklarna. Dessa är principen om ickediskriminering (artikel 2), principen om barnets bästa (artikel 3), rätten till liv och utveckling (artikel 6) och slutligen rätten att komma till tals och bli respekterad (artikel 12). I artikel 19 står det att konventionsstaterna ska ta till alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och sociala åtgärder samt åtgärder i utbildningssyfte för att skydda barn. De ska skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, innefattande sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälderns, vårdnadshavarens eller annan persons vård. Skyddsåtgärderna bör innefatta effektiva metoder för att upprätta sociala program som syftar till att ge nödvändigt stöd till barnet och dess ombesörjare. Skyddsåtgärderna bör också innefatta andra former av förebyggande handlanden för identifiering, rapportering, undersökning, behandling och uppföljning av fall av ovan beskrivna sätt som barn illa på. Man

bör också om det anses lämpligt överväga rättsligt ingripande (FN:s konvention om barnets rättigheter 1986).

Det finns ingen enhetlig definition av begreppet barnperspektivet. Lagändringen i socialtjänstlagen (2001:453) som infördes 1997 syftade till att stärka barnperspektivet. Här framkommer att vuxna ska se ur barnets synvinkel. Barnperspektivet står ibland i ett motsatsförhållande till vuxenperspektivet. I dessa fall måste barnets intresse ha företräde och det är viktigt att se barnets fulla människovärde och integritet. Särskild hänsyn ska tas till att barnet är en individ med egna känslor och åsikter. Principen om barnets bästa finns på alla nivåer, från globalnivå i barnkonventionen, inom internationell rätt till svensk lagstiftning och lokala föreskrifter samt allmänna råd ute i kommunerna och inom olika myndigheter. Barnets bästa är en allmän princip, vilket betyder att den ska genomsyra lagstiftning och administrativa beslut (Schiratzki 2005).

Resultat

Resultatredovisningen och analysen kommer att delas in i tre teman, vilka även utgjort intervjuguiden som använts. För att undersöka huruvida samverkan funnits, kring den aktuella målgruppen, innan Kriscentrums uppstart har frågor ställts kring handläggningen av ärenden för denna tid. Det första temat är därför Innan Kriscentrum, nästa är Kriscentrum finns och det tredje kallats Framtida visioner.

Innan Kriscentrum

Samtliga respondenter beskriver att det innan Kriscentrum funnits en samverkansgrupp, Övergreppsgruppen. I gruppen diskuterades hur man skulle agera i fall där barn varit utsatta för övergrepp. Denna grupp träffades några gånger per år samt om det fanns behov av att sammankalla och diskutera ärenden. Detta kan jämföras med akuta samråd som används på Kriscentrum idag. Om ett ärende inte kan vänta tills den dag då samrådet äger rum sammankallar man till ett akut samråd på Kriscentrum. Övergreppsgruppen fungerade som ett nätverk av personer som kände till varandra vilket gjorde att man visste vem man kunde kontakta vid behov. En av respondenterna som suttit med i Övergreppsgruppen beskriver att man alltid vetat hur man ska gå till väga i ärendena men att det idag är mer ett "sammanhang och hållande" när Kriscentrum och samordnaren finns.

Det faktum att Övergreppsgruppen funnits antas ha varit positivt för dagens samverkan. Detta eftersom många av tankarna och idéerna kring hur man arbetade upplevs ha förts över till samrådsgruppen på Kriscentrum. Kriscentrum uttrycks vara ytterligare utveckling av arbetet i Övergreppsgruppen med regelmässiga samråd en gång i veckan.

En av respondenterna menar att den stora förändringen är att alla är med i ett tidigare skede i ärendena och att arbetet i och med samrådet sker mer samordnat. Åklagaren beskriver att det också tidigare varit särskilda åklagare och barnutredare hos polisen som handlagt dessa ärenden och samverkan med polis och socialtjänst har funnits tidigare. Skillnaden som beskrivs är att det är mer strukturerat nu och att sjukvården medverkar.

Kriscentrum finns

Definition av samverkan

Samverkan beskrivs som två delar, samverkan för egna syften och samverkan för att kunna hjälpa de andra professionerna. Vikten av långsiktigt arbete är något som poängteras. Varje samråd kanske inte gagnar den egna verksamheten. Det är dock viktigt att delta för att på så vis vara behjälplig för andra. Samtidigt beskrivs att man har mycket nytta av att i ett tidigt skede få reda på vem som gör vad. En av respondenterna uttrycker följande; ”När samverkan sker i ett tidigt skede kan man lägga fram sin tidsplan och få värdefull information om när de andra planerar att ta kontakter osv.”.

Samverkan beskrivs också som att man lär av varandra och man lär om varandras professioner. Utifrån det formas ett arbete kring familjerna och barnen med utgångspunkt i olika delar som är till nytta för familjen och barnet. En av de intervjuade beskriver samverkan som att ”den ene vet vad den andre gör”. Vidare uttrycks att det är viktigt att skilja mellan att samverka och ”samvärka”, vilket upplevs fungera i samrådet. De olika professionerna håller på sina perspektiv samtidigt som det är ”högt i taket” och man ger varandra råd och hjälp.

Organisation

Gällande Kriscentrums organisation beskriver samtliga respondenter tre nivåer, styrgrupp, arbetsgrupp och samråd. Vidare beskrivs att det operativa arbetet sker i samrådet.

Åklagaren tar upp det faktum att hans personal, som utsetts att delta vid samråden, dessvärre inte har haft möjlighet att medverka särskilt ofta på grund av arbetsbelastningen. Detta är något som också andra respondenter tar upp och beskriver som problematiskt. Ibland har man frågor som riktar sig till åklagaren och som p.g.a. frånvaron inte kan besvaras på samråden. Det framhålls dock att den enskilde åklagaren i varje ärende har kontakt med polisen som har ärendet och som medverkar vid samråden. På så vis kan information till åklagaren från samrådet eller tvärtom framföras med hjälp av polisen. Åklagarmyndigheten har ett upptagningsområde som innefattar 17 kommuner, vilket försvårar tillgängligheten. Åklagaren som intervjuats poängteras dock att man valt att satsa på arbetet på Kriscentrum, vilket inte skulle ha varit möjligt om det fanns ett Kriscentrum i alla 17 kommuner. För att kunna lösa problemet med utebliven åklagare på samrådet har en telefon installerats på Kriscentrum. Med hjälp av den möjliggörs medverkan från åklagarkammaren vid de tillfällen då personen inte kan vara på plats.

Vidare framkommer att arbetsgruppen i början arbetade med att ta fram rutiner och arbetsmetoder som sedan använts i samrådet, vilket anses ha varit viktigt. När det gäller organisationen tycker respondenterna att en plattform är lagd och att det finns ett ”gemensamt tänk”. Samrådet äger rum en gång i veckan och i de fall samrådstiden inte kan inväntas sammankallar man till ett så kallat akutsamråd. De som är involverade i ärendet blir då kontaktade av samordnaren. Det operativa arbetet upplevs som välorganiserat med en bra struktur.

Samordnaren som sitter med i både styrgrupp, arbetsgrupp och samråd beskrivs utgöra en länk mellan grupperna. Att ha den kanalen ses som viktigt för att arbetet ska fungera. Är det frågor som behöver lyftas till högre instanser så har samordnaren den funktionen. Det kan handla om rutiner och arbetsmetoder i samrådet som behöver ses över. När det är rutiner som fungerat

mindre bra i ett ärende tas det upp för diskussion. På så vis kan verksamheten hela tiden utvecklas och hinder kan överbryggas. I samrådet tycks alla ha samma utrymme och det uttrycks vara lätt att ta kontakt med alla inblandade på Kriscentrum.

Beskriv samverkan

Åklagare upplever att samverkan fungerar bra men att deras egen brist på medverkan har varit ett problem. Fem av sjutton åklagare är ansvariga i ärenden som inrymmer målgruppen för Kriscentrum. Dessa fem har specialkompetens inom området och mycket erfarenhet av denna typ av ärenden. Styrgruppen som åklagaren sitter med i har enligt honom utvecklats och "satt sig" och anses fungera bra. Det finns en tydlig struktur gällande tidsramar, dagordning och ordföranden leder mötena på ett bra sätt.

Respondenten från socialtjänsten säger att de som medverkat i samrådet har varit fokuserade på att få till fungerande rutiner för samverkansarbetet, vilket är bra. Men framhåller att alla delar (polis, åklagare, socialtjänst och BUP) inte alltid finns med i ärendena. Om en polisanmälan inte är gjord och inte bedöms vara aktuell och ärendet dras anonymt kan fokus ibland ändå upplevas bli utifrån ett rättsligt perspektiv. Olika synsätt bidrar till olika tankar kring vad som bör göras. Utifrån detta anser respondenten att de som sitter i samrådet bör tänka över hur man ska förhålla sig till ärenden som dras anonymt av utomstående. Om en person kommer för att dra ett ärende anonymt och berättar att en polisanmälan inte kommer att göras och detta ifrågasätts skapar det ångest hos personen. Detta kan i sin tur leda till att samrådet inte används. Personen som kommer till samrådet hade hoppats på råd i ärendet utifrån andra perspektiv än det rättsliga. Det anses dock vara viktigt att bjuda in andra professioner till samrådet för att kunna ge råd och stöd i ärenden.

I och med samrådet beskrivs arbetsgången, vem som gör vad, när och hur, ha blivit tydligare. Kontakten med de inblandade beskrivs på följande sätt; "Det är aldrig några problem att ringa någon av de andra då det känns som att alla går åt samma håll". Om det är saker som varit oklara har dessa tagits upp i samrådet. Detta beskrivs av psykologen som intervjuats ha bidragit till större tydlighet kring vad BUP gör och vilka ärenden som ska till dem. Diskussionerna som förs i samrådet kring sådant som fungerar och hinder man stött på upplevs bidra till utveckling av samverkan och arbets sätt. De hjälper också till att tydliggöra roller och arbetsfördelning.

I intervjuerna framkommer att det i och med samverkan har blivit lättare att förstå varandras spelregler. Eftersom man lär sig om varandras yrkesområden ökar också förståelsen för de andras arbete. En av respondenterna uttrycker följande; "Kunskapen man får kring andras arbete bidrar till att krav kan ställas. Med kunskap ökar förståelsen, förmågan att ifrågasätta och yrkesrollerna renodlas, vilket är bra".

Utrymme för samverkan inom ramen för den egna verksamheten

På frågan om möjligheter till samverkan getts från den egna arbetsplatsen anser åklagaren att möjligheter till samverkan har getts men att de inte alltid kunnat finnas på plats. Både polisen och psykologen säger att det getts möjlighet från den egna arbetsplatsen att delta vid samråden. Även socialtjänsten menar att samverkan är något som prioriterats. För att socialsekreterarna ska känna sig bekväma och trygga med att använda sig av Kriscentrum har man börjat med att den som är handläggare i ett ärende följer med på samrådet. Vid de tillfällen då det sammankallats till akuta

samråd har det varit naturligt att socialsekreteraren i ärendet deltagit. När det gäller de praktiska förutsättningarna kan ingen av respondenterna i dagsläget se att det finns brister eller att de saknar något. Det finns rum där videoförhör med barnen hålls, samtalsrum och arbetsrum som de olika professionerna kan använda sig av, läkaren har ett undersökningsrum och det finns förhörssrum där förhör med äldre barn kan hållas.

Kommunikation

När det gäller kommunikationen beskriver åklagaren som sitter med i styrgruppen att den upplevs fungerat bra. Det faktum att sjukvården som är en väldigt stor organisation inte har samma mandat som övriga att ta beslut i styrgruppen kan göra att det tar lite extra tid när beslut ska fattas. Det kan upplevas som en obalans att inte ha samma mandat att ta beslut och resulterar i att det tar längre tid att genomföra saker. Respondenten poängterar dock att det inte är något personerna i gruppen kan påverka.

Personen som intervjuats från socialtjänsten upplever att de inte alltid fått gehör för saker som de tagit upp och som framförts till åklagarsidan. Det faktum att åklagaren inte alltid är med på samråden skapar en känsla av att beslut tas långt bort. Att de inte finns med beskrivs av respondenten som en möjlig förklaring till varför de känner att kommunikationen brister. Något som kan upplevas problematiskt ur socialtjänstens synvinkel är vid de tillfällen man beslutat om förhör med ett barn och det dröjer länge innan förhöret blir av. Kunskap kring vad det innebär för barnet psykologiskt, känslomässigt och hur det påverkar barnets vardag anses därför vara viktigt att förmedla.

Psykologen som intervjuats anser att kommunikationen i samrådet fungerar bra. Om det skulle vara så att de olika professionerna använder termer som andra inte förstår så frågar man och förklarar för varandra. Känslan som finns i samrådet beskrivs bidra till att det är naturligt och lätt att fråga om det är något man inte förstår eller undrar över. Polisen instämmer med det som nämnts ovan och menar att det är viktigt att lära känna dem man arbetar med för att känna sig trygg. Kommunikationen mellan de olika myndigheterna har enligt polisen blivit ännu bättre i och med samverkan på Kriscentrum. Förståelsen för varandras yrkesroller beskrivs också ha ökat vilket underlättar kommunikationen.

Barn - och ungdomssamordnarens roll

Barn - och ungdomssamordnaren beskrivs som en förutsättning för att kunna driva Kriscentrum och det arbete som bedrivs där. Respondenterna upplever sig få den service som behövs i form av t.ex. uppgifter i ärendet eller liknande. Vidare uttrycker en av de som intervjuats följande; "...hon har gjort väldigt mycket och är en eldsjäl som brinner för detta". Hon beskrivs som engagerad, kunnig och klok med mycket erfarenhet. Vikten av att ha någon som sammankallar och är drivande i arbetet är något som poängteras. Hennes tillgänglighet beskrivs som bra, hon går att nå både via mail och telefon. Hennes kunskaper i form av terapeut ses som en styrka och de används av de andra samverkansparterna då det behövs i ärenden. Vidare beskrivs hon ha ett tydlig fokus på barnperspektivet och arbetar aktivt med samverkan mellan de olika professionerna. Hon beskrivs "hålla ihop det hela". I samordnarens roll ingår att ta emot de familjer och barn som kommer till Kriscentrum. Detta beskrivs ha bidragit till ett bättre bemötande och omhändertagande.

I de fall där det inte finns något skyddsbehov av barnet kan socialtjänsten backa tills man vet vad utredningen säger och samordnaren möter familjen och barnet. Det beskrivs som en stor vinst. En av respondenterna menar att samordnaren har bra ledaregenskaper som främjar samverkan och beskriver detta på följande sätt; ”Hon leder gruppen på ett sådant sätt att man inte känner sig ledd, på ett trevligt sätt som verkligen fungerar bra”. Detta anses också vara betydelsefullt för att samverkan ska fungera. Vidare uttrycks att en betydelsefull del i samordnarens roll är att fungera som ett stöd för dem som anmäler så att de vågar göra detta. Ytterligare en sak som anses vara av vikt är att samordnaren sitter med i både styrgrupp, arbetsgrupp och samråd och fungerar som en kanal mellan dessa. I och med detta kan hon föra vidare synpunkter som samrådet har till högre instans, t.ex. styrgruppen.

Roll - och arbetsfördelning

I intervjuerna framkommer att det finns en tydlig roll och arbetsförmedling i samrådet och att tydligheten vuxit i och med Kriscentrum. Flera av dem som intervjuats uttrycker att det har blivit mycket lättare att renodla sin yrkesroll sedan Kriscentrums start. Tidigare kändes det svårare eftersom man inte riktigt visste vad de andras roller var i sammanhanget. Detta för att man inte kommunicerade på samma sätt som nu. Vidare beskrivs att många av de kontakter som de olika representanterna för verksamheterna var tvungna att ta tidigare sköts av barn - och ungdomssamordnaren idag. Ett resultat av detta upplevs vara att saker och ting går smidigare. En förändring som tas upp är att alla är säkrare på vart man ska vända sig och vad man ska göra samt vart man kan få råd och stöd. I och med en tydligare arbetsfördelning så behöver man inte heller lägga energi på sådant som inte tillhör de egna arbetsuppgifterna, vilket underlättar arbetet.

Alla som är med i samrådet bidrar med sin specifika kompetens utifrån sitt yrke. Samrådet beskrivs som ett tvärprofessionellt team, vilket också anses vara dess styrka. Vidare upplevs det finnas en ödmjukhet inför allas olika delar. Polisen beskriver att Kriscentrum bidragit till större arbetsro eftersom samordnaren håller i kontakter och fungerar som en länk mellan de olika parterna. Polisen upplever sig kunnat fokusera mer på det rent polisiära jämfört med tidigare. Flera av de andra respondenterna beskriver samma sak. Respondenten från BUP berättar att samordnaren på Kriscentrum först gör en krisintervention och remitterar sedan till BUP vid behov. Det finns en tydlighet gällande arbetsfördelningen och en bra kommunikation dem emellan, vilket underlättar arbetet för BUP. Tidigare kunde det vara svårare i en del ärenden att skilja mellan olika roller, vilket kunde bidra till att skapa förvirring kring vad som var vad i ärendet.

I och med att åklagaren som intervjuats inte sitter med i samrådet skiljer sig dennes roll från de andra respondenternas roller. Han beskriver sin roll som observatör och genom sin medverkan i styrgruppen kan han fatta beslut och sätta till resurser om det behövs. Han kan följa verksamheten och återkopplar till de andra åklagarna på kammaren. Åklagarens roll i samrådet är enligt honom att diskutera om anmälan ska göras och om det finns skäl och bevisning för att driva ärendet. Det är åklagaren som leder och bestämmer i utredningen och ger polisen direktiv.

Personkemi

Samtliga respondenter menar att personkemi är något som påverkar människor samtidigt är man överens om att det är viktigt att inte låta den påverka arbetet negativt. I intervjuerna poängteras att det är viktigt att vara professionell och utföra sitt arbete i samverkan med de andra oavsett hur

personkemin mellan olika personer ser ut. Det framkommer dock att en bra personkemi anses kunna gagna arbetet. En av respondenterna uttrycker samrådsgruppen och dynamiken i den på följande sätt; ”Jag tycker att det finns personkemi i samrådet. Alla i gruppen är med och bidrar till att det blir en dynamik som gör att det känns trevligt att komma dit trots svåra ärenden”. Det som anses vara viktigt är intresse för arbetet och kompetens, inte i första hand personkemi.

Olika lagar och sekretessen

Det faktum att man styrs av olika lagstiftningar och sekretessen beskrivs generellt sett inte som något problem. Ärenden i samrådet dras anonymt om en polisanmälan inte är gjord. Har man föräldrars samtycke kan man dra ärendet öppet. Det framkommer att en svårighet kan uppstå i de fall polisen vill att socialtjänsten ska vänta med att ta vissa kontakter innan förhör är gjorda. De gånger förhören drar ut på tiden skapar det svårigheter eftersom socialtjänsten inte får vänta särskilt länge med att underrätta föräldrar när de inlett utredning eller när barn ska tvångsomhändertas. I dessa lägen uppstår en konflikt mellan det sociala perspektivet och rättsliga perspektivet. Något som framkommer i intervjuerna är dock att barnets skyddsbehov ska prioriteras. Ytterligare en sak som socialsekreterarna kan tycka är svårt att förhålla sig till är när de ombetts att inte föra vidare information som framkommit vid förhör då de deltagit via medhörning. Om socialtjänsten sekretesslägger uppgifter i sin utredning från förhör för att underlätta polisens arbete kan detta få negativa konsekvenser i det egna arbetet. Om ett ärende ska upp i Länsrätten, där ansökan om tvångsomhändertagande sker, blir tvångsomhändertagandet svårt att motivera då all information inte framkommer pga. att vissa delar är sekretessbelagda. I förlängningen kan det få konsekvenser för barnet som man i och med avslag i länsrätten i värsta fall inte kan skydda fullt ut.

Användandet av Kriscentrums lokaler

Samtliga som intervjuats berättar att de använder Kriscentrums lokaler när det är samråd, akuta samråd eller andra möten som innefattar samverkansarbetet. De gånger BUP använder kriscentrums lokaler utöver detta är de gånger samordnaren och BUP:s personal är inne i ett ärende tillsammans. Socialtjänsten deltar ibland vid förhör genom medhörning och har vissa möten med barn och familjer uppe på Kriscentrum. Deras arbetsverktyg i form av dataprogrammet Viva, litteratur, telefonnummer mm har dem i sina lokaler i kommunhuset, vilket gör att det känns naturligt att sitta där och arbeta. Polisen håller alla barnförhör på Kriscentrum, vilka spelas in på video för att barnen ska slippa sitta med vid eventuell rättegång. Det finns också ett rum där förhör, som inte filmas hålls och en dator där de program som polisen arbetar i finns tillgängliga.

Rutiner och arbetsmetoder

Det framkommer i samtliga intervjuer att Kriscentrum har skrivna måldokument. Alla talar också om målet med att ha ett tydligt barnperspektiv i arbetet. De arbetsmetoder som finns på Kriscentrum och de rutiner som samrådet har beskrivs som tydliga och väl strukturerade. Nya ärenden tas upp på samråden och gamla följs upp. Åklagaren som arbetar i flera andra kommuner kan se klara fördelar med att redan i ett tidigt skede samverka. Det har hänt att man i kommuner där samverkan inte äger rum har lagt ner ärenden p.g.a. att t.ex. socialtjänstens arbete och polisen krockat. Socialtjänsten har tagit kontakter som åklagaren ansett ha påverkat utredningen så pass mycket att den lagts ned. Detta får negativa konsekvenser för barnet.

Utbildning

Alla som intervjuats anser att de genom Kriscentrum fått ta del av bra utbildningar. De har inte innan verksamheten startade deltagit på någon gemensam utbildning men sedan starten har de medverkat vid ett flertal. Alla utom en av respondenterna har däremot varit med på studiebesök på ett av landets barnhus innan verksamheten hade börjat. Samtliga uttrycker att de är nöjda med det som erbjudits utbildningsmässigt men menar att det alltid är bra med utbildning för att utvecklas både i sin yrkesroll och för att utveckla samverkansarbetet. En tanke är att ha en fortsättning på den barnkonferens som anordnats. Utveckla temat som var på förmiddagen och som handlade om de olika professionernas arbetsuppgifter. Att få mer kunskap om varandras organisationer, lagar och regler för att öka förståelsen och på så vis utveckla samverkansarbetet. En annan sak som tas upp är vikten av att fler av dem som möter barn i sitt arbete, t.ex. skolpersonal, kuratorer och sköterskor på BVC m.fl. får ta del av kunskap i form av utbildningsdagar och konferenser. Detta för att kunna upptäcka och hjälpa fler barn som far illa.

Barnperspektivet

Barnperspektivet beskrivs ha blivit tydligare i och med Kriscentrum. De professionella är säkrare på vem som gör vad, vilket gör att arbetet går smidigare. Barnet behöver inte slussas runt till en massa olika ställen. Det faktum att videoförhör kan hållas med barnen i Trollhättan är en positiv effekt då barnen slipper åka till ett annat ställe. När man agerar i samförstånd resulterar det i att kontakterna med de drabbade blir smidigare. I samrådet diskuteras vem som gör vad, när och hur vilket bidrar till att det blir skonsammare för barnen. Barnet behöver t.ex. inte upprepa sin historia om socialsekreterarna sitter med vid förhören via medhörning. Andra positiva effekter som samverkansarbetet får för barnen är att de möter personer med spetskompetens. I och med att man möts i samrådet varje vecka och delger varandra kunskap och hela tiden lär av arbetet som bedrivs byggs varje persons kunskapsbank på. Detta får positiva effekter för arbetet med barnen.

Enligt respondenten från socialtjänsten har Kriscentrum bidragit till att man frågar barnen mer om de varit utsatta för övergrepp. Det har också gjort att andra professioner som arbetar med barn vet vart de kan vända sig för konsultation och hjälp, vilket tros bidra till att man vågar se och uppmärksamma barn mer än jämfört med tidigare. Åklagaren tar upp det faktum att fler väckta åtal skulle kunna tolkas som ett steg i riktningen mot ett förstärkt barnperspektiv men att det tyvärr inte är så lätt. Detta eftersom de styrs av de bevisregler som finns. Konkret beskrivs barnets bästa kunna komma till uttryck genom att man från åklagarsidan beslutar om hämtning vid förhör och skickar civilpoliser för att göra det skonsammare för barnet. En annan positiv sak med samverkan är att det känns som att de som arbetar på Kriscentrum är motiverade och arbetar mot ett gemensamt mål som är mycket tydligare än innan.

Barnperspektivet beskrivs vidare på följande sätt; Barnet ska sättas i första rummet. Rent konkret kan barnperspektivet innebära att man tar reda på om det finns syskon i familjen. Barnkonventionen ligger till grund för arbetet och vi har fått klara direktiv om att arbetet ska genomsyras av ett barnperspektiv. Att ha ett barnperspektiv innebär att genomföra utredningarna på ett sätt som inte gör att barnet upplever att det utsätts för ytterligare övergrepp. Det handlar om att sätta sig in i barnets situation och inte enbart ha ”vuxenögon” och att ha en långsiktig plan inte bara tänka här och nu. Ytterligare en sak som poängteras är vikten av att vara en vuxen som lyssnar och tar barnet på allvar.

Framtida visioner

Det samtliga respondenter poängterar som en viktig aspekt för ett fortsatt bra arbete och för att kunna utvecklas är att samråden vidmakthålls och prioriteras av alla verksamheter. Ytterligare en betydelsefull sak är att de som arbetar med samverkan på Kriscentrum är engagerade och tycker att det är roligt. Det är viktigt med regelbundna avstämningar kring hur arbetet fungerar och att utvärdera. Statistik och loggestik kring barnen är fler saker som nämns som viktigt. Att man inte nöjer sig med ett koncept utan följer upp och utvecklar. En annan väsentlig sak är att se hur styrgrupp, arbetsgrupp och samråd fungerar. Åklagaren uttrycker också att det skulle vara bra om fler närliggande kommuner inrymdes i Kriscentrums verksamhet.

Samordnaren har beskrivits som en förutsättning för Kriscentrum och därför betraktas hennes fortsatta deltagande som viktigt. Att få möjlighet att komma tillsammans och lära känna varandra som individer anses också ha positiva effekter för det operativa arbetet. En av respondenterna uttrycker detta på följande sätt ”Lära känna varandra som individer får effekten att hela verksamheten stärks”. Det uttrycks också var av vikt att också i framtiden lyft och diskutera eventuella svårigheter och hinder för att kunna utveckla arbetet och finna nya vägar att gå. Uppföljning i ärendena är ytterligare en sak som tas upp och som anses väsentlig att fortsätta med framöver för att hålla en bra kvalitet i arbetet.

Något som ges uttryck för är betydelsen av att sprida kunskap i basverksamheterna kring Kriscentrum och målgruppen. Detta för att personalen ska känna sig trygg och våga fråga barn om svåra saker och för att dem ska våga anmäla till socialtjänst och polis. Att skapa en dialog och kanal som gör att fler vågar ta kontakt och ställa frågor är något som man vill arbeta vidare med. Utbildning med jämna mellanrum till de som sitter med i samrådet är också något som poängteras.

Respondenten från BUP tycker att det skulle vara bra om man tog del av ny forskning kring bemötandet och omhändertagandet samt behandling gällande målgruppen. Detta för att kunna effektivisera arbetet med barnen. Något som Kriscentrum och BUP förslagsvis skulle kunna göra tillsammans. Arbetet fungerar bra i dagsläget men om man ska tänka framåt och vidareutveckling är detta ett exempel på något som skulle kunna satsas på. En annan idé är att ha en telefon dit barn själva kan ringa. Liknande de telefoner som BRIS har. Vikten av att nya socialsekreterare introduceras i hur Kriscentrum fungerar är något som poängteras av respondenten som representerar socialtjänsten. En sak som polisen tar upp och som är viktig för att deras arbete inte ska stanna upp är att få skrivhjälp. Idag tar det lång tid att få förhör utskrivna, vilket påverkar utredningstiden och i förlängningen också barnen och familjerna och andra samverkanspartners arbete. Att bandutskriften tar lång tid hänger ihop med den ekonomiska situationen. Ekonomiska förutsättningar blir en viktig del för att arbetet ska flyta på och fungera. Ytterligare en sak som polisen nämner och som skulle bidra till positiva effekter för barnen är ett utvecklat samarbete med deras ombud, via Kriscentrum.

Samtliga respondenter gör gällande att deras kollegor tycker att Kriscentrum är en bra resurs och ett bra stöd i arbetet med barnen och deras familjer. Slutligen uttrycker åklagaren följande; ”Om jag fattar det rätt så har vi haft fler barnförhör här sedan starten än Göteborg har haft under två år. Det är väldigt bra, vi har börjat hitta formerna tycker jag”.

Analys

Innan Kriscentrum

Syftet med studien är dels att undersöka hur samverkan fungerat mellan myndigheterna, dels hur barnperspektivet påverkats i och med Kriscentrums tillkomst. För att få en uppfattning om det funnits samverkan kring målgruppen för Kriscentrum innan verksamheten fanns ställdes ett antal frågor kring detta i intervjuerna. Ytterligare en anledning till att dessa frågor togs med var för att få en bild av om eventuell tidigare samverkan påverkat dagens samverkan i något avseende. Därför löd en av frågeställningarna i undersökningen som följer; Hur såg samverkan ut i dessa ärenden innan Kriscentrum för barn och ungdomar fanns?

Resultatet visar att det funnits en viss grad av samverkan redan innan Kriscentrums start men inte i den utsträckning som finns idag. Det finns nu rutiner och metoder, en struktur och regelbundenhet, måldokument, en samordnare, en gemensam lokal med utrustning som möjliggör att de olika professionerna arbetar på plats osv. Många av de faktorer som Danermark (2004) nämner som framgångsfaktorer för en fungerande samverkan, vilket inte fanns innan i samma grad. Den tidigare samverkan uttrycks ha varit positivt för dagens gemensamma arbete. Detta eftersom många av tankarna och idéerna kring hur man arbetade upplevs ha förts över till samrådsgruppen. En av respondenterna ser det som att Kriscentrum är en utveckling av samverkan som tidigare ägde rum i den så kallade Övergreppsgruppen. Det faktum att tidigare samverkan funnits kan utifrån det som tagits upp ovan tänkas ha haft positiva effekter för dagens samverkan.

Danermark (2002) talar om olika nivåer av samverkan. Med utgångspunkt i det han beskriver kan det som framkommit i intervjuerna beträffande samverkan i Övergreppsgruppen tolkas innefattat de två första nivåerna. Dessa handlar om att olika yrkesgrupper kallas in för att bidra med råd och stöd i en fråga och att insatser koordineras på ett strukturerat sätt. Dagens samverkan skulle kunna beskrivas som ytterligare utveckling av samverkan och därmed också innefatta den tredje nivån. Det handlar då om att tillsammans skapa nya arbetssätt för ett gemensamt arbete där det gäller klart avgränsade frågor. Olika nivåer av samverkan är något som också Berggren (SSRI rapport 1982:107), Danermark & Kullberg (1999) och Horwath & Morrison (2007) talar om.

Kriscentrum finns

Under denna rubrik kommer följande tre frågeställningar att besvaras; Vilka faktorer har varit viktiga för samverkan och dess utveckling? Vilka hinder/utvecklingsmöjligheter samt framgångsfaktorer inrymmer samverkan? Hur ser de olika samverkansparterna på barnperspektivet och Kriscentrums inverkan på det?

Samverkansarbetet på Kriscentrum ingår i den ordinarie verksamheten för alla inblandade parter. Danermark (2004) menar att denna typ av organisering har sina för- och nackdelar. Det tar tid att samverka och tiden måste tas från den ordinarie verksamheten. I intervjuerna framkommer att samverkan är prioriterat och att man ges utrymme för att kunna medverka på samråd och andra möten. När det gäller åklagaren har man varit tvungen att hitta lösningar utifrån att denne inte kunnat vara på plats särskilt ofta. Därför har en telefon installerats för att möjliggöra medverkan.

Att synliggöra hinder som uppstår och aktivt arbeta med dem och hitta lösningar som man i detta fall gjort är något som Danermark & Kullberg (1999) hävdar är en viktig del i utvecklingen av arbetet. Det som nämns ovan gällande tids- och resursbrist hos åklagarna, vilket resulterar i att de inte kan vara på plats vid samråden är något som uppmärksammas och sett som en svårighet även på andra barnahus i landet (Johansson 2008:4). En annan sak som Danermark (2004) beskriver som positivt med att samverkan sker inom ramen för den egna verksamheten är att man behåller kompetensen inom sitt yrkesområde och att samverkan hittar former som går att kombinera med det andra arbetet. På det sättet ökar möjligheterna för ett varaktigt samverkansarbete (Danermark 2004). Samverkan på Kriscentrum sker inom ramen för den egna verksamheten och respondenterna uttrycker i likhet med Danermark (2004) att det är positivt med de olika professionernas kompetenser. På så vis bildas ett tvärprofessionellt team, vilket upplevs vara en styrka i samrådsgruppen.

Kriscentrums organisation innefattar styrgrupp, arbetsgrupp och samråd. Enligt Danermark (2000) visar erfarenhet att det är mycket viktigt med en klar och tydlig ledning. Vidare hävdar han att ledningen måste ha en aktiv roll under hela processen eftersom det dyker upp frågor som bäst hanteras på ledningsnivå. I och med att samverkan på Kriscentrum innefattar alla nivåer, något som Danermark (2004) och Johansson (2008:4) menar är en framgångsfaktor, kan svårigheter eller rutiner som behöver ses över föras vidare till arbetsgruppen och styrgruppen. Detta möjliggör utveckling av Kriscentrums verksamhet och samverkan mellan professionerna. Den kontinuitet, flexibilitet och struktur som finns i arbetet med samråd, akuta samråd och andra möten är ytterligare framgångsfaktorer som Danermark (2004) poängterar.

Resultatet i denna undersökning och den som Johansson (2008:4) gjort visar att kunskapen och förståelsen för de andras arbete upplevs ha ökat i och med samverkan. Samverkan som sker är inte enbart formell utan även informell på så vis att man ringer och mailar varandra, bygger kontaktnät och sprider kunskap. Den formella samverkan i form av samråd har ansetts underlätta den informella samverkan. Flera informanter berättar att samverkan har bidragit till att det givits en större möjlighet att argumentera och på så vis påverka de andra parternas förhållningssätt och beslut, något som även konstateras i Socialstyrelsens rapport "Strategier för samverkan – kring barn som far illa"(2007).

Ytterligare en sak som framkommer i både tidigare forskning (Johansson 2008:4) och i resultatet av intervjuerna är att det föreligger en oklarhet i vart fokus ska ligga, vad som ska prioriteras, målet med en effektivare rättsprocess eller det psykosociala målet att skydda och stödja målgruppen. Även i rapporten "Barnahus – en försöksverksamhet med samverkan under gemensamt tak vid misstanke om brott mot barn" (2008) beskriver denna intressekonflikt mellan socialrätt och straffrätt. Något som Danermark (2004) belyser är våra sociala representationer vilka är bilder av verkligheten och därmed kan utgöra en förklaring till våra olika synsätt. Dessa skapas i samförstånd med andra i gruppen och utifrån de olika professionerna har man skapat sig olika bilder. Målgruppen för samverkan beskrivs som en social representation och den kunskap man skaffar sig om objektet är sociocentrerat, vilket innebär att det betingas av behov och intressen. Bilden av det man samverkar kring är därmed olika utvecklad, man har olika modeller av objektet. Detta kan också vara en förklaring till varför det uppstår hinder i samverkan. Det är därför viktigt att tydliggöra dessa olikheter för att kunna förstå varandra och hitta lösningar på problem. Samtliga respondenter från Kriscentrum poängterar dock vikten av att skydda barnet och att det ska prioriteras, dock beskrivs att denna intressekonflikt har förekommit.

En annan sak som respondenten från socialtjänsten upplever som en svårighet är när de ombeds att inte föra vidare information som framkommit vid förhör som de lyssnat på via medhörning. Om socialtjänsten sekretesslägger uppgifter i sina utredningar och sedan ska ansöka om ett tvångsomhändertagande i Länsrätten kan det bli svårt att motivera detta då betydande information inte kan delges rätten. När socialtjänsten underlättar polisens arbete försvåras i vissa situationer deras eget, vilket detta är ett exempel på. Något som framkommer också i Johanssons (2008:4) utvärdering av försöksverksamheten med barnahus.

Att verksamheten är förlagd under ett och samma tak anser Danermark (2004) vara en framgångsfaktor. Samtliga respondenter säger att de anser att praktiska förutsättningar för samverkan finns. Tillgången till förhörsrum med videoutrustning, samtalsrum osv. samt att barnen inte behöver slussas runt ses som positivt. Vidare visar både Danermarks (2004) skrifter och Johanssons (2008:4) utvärdering att det är viktigt med skrivna mål för verksamheten, vilket Kriscentrum enligt respondenterna har.

När man stött på hinder i samverkan har det tagits upp för diskussion för att på så vis kunna undvika att samma svårighet upprepas. Detta upplevs bidra till utveckling av samverkan men också ett tydliggörande av roller och arbetsfördelning. Danermark & Kullberg (1999) menar att de problem som uppstår i samverkansprocessen måste synliggöras och aktivt arbetas med. Det är viktigt att hitta sätt att hantera svårigheter på, vilket intervjuerna indikerar att samrådet verkar ha gjort.

Det faktum att man är skolad i olika kunskapstraditioner innebär att man talar olika språk. Varje profession utvecklar sina egna uttryck och begrepp för olika fenomen. Eftersom samverkan innebär möten mellan människor som talar olika språk är detta ett problem som kommer att finnas där. En viktig del i samverkan blir därför att lära sig delar av andras begrepp och uttryck. Det blir också ett sätt att lära sig om varandras professioner. (Danermark 2000). Det framkommer i intervjuerna att om man inte förstår begrepp som andra använder så frågar man och får dem förklarade, vilket upplevs bidra till ökad kunskap om varandras arbetsområden. På det viset minskar risken för missförstånd i enighet med Danermark (2000).

Ytterligare svårigheter med samverkan som visat sig i Glads (2006) studie är olika mandat att ta beslut. Detta är något som kommit till uttryck i styrgruppen. Det faktum att sjukvården som är en väldigt stor organisation inte har samma mandat att ta beslut kan resultera i att beslutsfattandet fördröjs. En effekt av det blir att det tar längre tid att genomföra saker, vilket i vissa fall kan antas påverka alla nivåer av samverkan. Det poängteras dock att detta inte är något som representanterna från sjukvården kan påverka eftersom organisationen ser ut på det viset. Johansson (2008:4) visar på oklarheter när det gäller ansvarsfördelningen på en mer övergripande samverkansnivå på barnahuset. Att man inte har mandat att driva samverkan, inget samverkansavtal och bristande resurser från olika myndigheter är svårigheter som beskrivs. Kriscentrums organisation och att ett samverkansavtal slutits, vilket ger samordnaren mandat att arbeta i de olika verksamheterna gör att svårigheter som beskrivs ovan minimeras.

Vikten av den interna ledningsfunktionen i gruppen är något som Danermark (2000) understryker. Speciellt då flera huvudmän är inblandade, legitimitet och kompetens är två viktiga begrepp. Vikten av ledarskap är också något som Horwath & Morrison (2007) poängterar. De

menar att det är avgörande för samverkan att ha en "...collaborative champion" (Horwath & Morrison 2007:61). I resultatet framkommer att samordnaren på Kriscentrum anses besitta bra ledaregenskaper, mycket kunskap och ett engagemang för verksamheten, vilket upplevs viktigt. Hennes medverkan beskrivs som en förutsättning för det arbete som bedrivs på Kriscentrum.

I likhet med Johanssons (2008:4) utvärdering upplevs roll och ansvarsfördelningen mellan de olika samverkansparterna i det stora hela som tydlig. Samtliga respondenter menar också att roll- och arbetsfördelningen har tydliggjorts i och med Kriscentrum. Johanssons (2008:4) visar på en del oklarheter när det gäller socionomerna som arbetar på barnhusen och socialtjänstens socialsekreterare. På Kriscentrum däremot beskrivs arbetsfördelningen mellan samordnaren och socialtjänsten som tydlig. Vidare menar respondenten från socialtjänsten att samordnarens möjlighet att kunna gå in och möta barnen och familjerna i ett första skede underlättar deras arbete.

Rapporten "Barnahus – en försöksverksamhet med samverkan under gemensamt tak vid misstanke om brott mot barn" (Rikspolisstyrelsen m.fl. 2008) åskådliggör att det på en del orter finns en otydlighet i arbetsfördelningen mellan BUP och socialtjänsten när det gäller krisstöd till barnen och fortsatt behandlingsarbete till familjen. Detta uttrycks inte vara något problem på kriscentrum. Tvärtemot menar respondenten från BUP att arbetsfördelningen är tydlig och att samarbetet mellan samordnaren, som tillhör socialtjänsten, och BUP fungerar bra. Samordnaren gör en första bedömning och i de fall det bedöms behövas remitteras barnen till BUP. Denna rutin beskrivs ha underlättat arbetet på BUP då ärenden som inte hör hemma på BUP heller inte hamnar där. Vidare menar respondenten att det skapar arbetsro att veta att barnen får ett bra bemötande och omhändertagande på Kriscentrum, något som Johansson (2008:4) beskriver som en positiv effekt av barnhusen.

Berggren (1982) berättar i rapporten "Psykiatri i omvandling" (SSRI rapport 1982:107) om olika nivåer av samverkan. Utifrån det som framkommer i intervjuerna kan samverkan på Kriscentrum ses som en blandning mellan det Berggren (1982) kallar för kollaboration (samverkan) och konsultation (samråd). Berggrens (1982) beskrivning, som följer, skildrar också Kriscentrums samverkan på ett tydligt sätt. Kollaboration innebär att representanter från de olika organisationerna har delade arbetsuppgifter och delar i den aktuella situationen ett gemensamt referenssystem. Samverkan sker utifrån ett gemensamt ansvar och mot samma mål. Detta kräver gemensam kunskap och förmåga samt behörighet att definiera mål som är gemensamma för de inblandade parterna. Den andra nivån kallas konsultation (samråd) och innebär att parterna möts i egenskap av experter inom sina områden. Det finns en jämlikhet i status mellan de inblandade som har olika kompetens. Här är alltså inte syftet att ta över ansvar för problem utan bistå varandra för att på så vis underlätta för varandras arbete och nå det gemensamma målet (SSRI rapport 1982:107). Nivåer av samverkan tar även Danermark & Kullberg (1999), Danermark (2002) samt Horwath & Morrison (2007) upp.

Danermark (2004) anser att väl fungerande samverkan inte styrs av "personkemi" utan av mer grundläggande strukturella förhållanden. Vilket också poängteras i boken "Samverkan – himmel eller helvete?" (Danermark 2002) där han även belyser ledningens skyldighet att skapa förutsättningar för samverkan och alltså inte låta en misslyckad samverkan skyllas på att personerna inte kom överens. Om förutsättningarna för detta arbete finns och samverkan trots det inte fungerar kan det bero på personkemi. Om förutsättningarna inte finns spelar personkemin

inte någon större roll (Danermark & Kullberg 1999). På frågan beträffande personkemins betydelse för samverkans svarade samtliga respondenter att det är något som påverkar människor men att det är viktigt att inte låta personkemi påverka arbetet negativt. Intresse och kompetens ansågs viktigt för arbetet, inte i första hand personkemi. I intervjuerna framkommer att goda förutsättningar för samverkan finns, detta är troligen en anledning till att samverkan i sin helhet upplevs fungera väl.

Åklagaren visar med exemplet, som tagits upp i resultatet, på samverkans betydelse för målgruppen på Kriscentrum då han berättar att det har hänt att man i kommuner där samverkan inte ägt rum har lagt ned ärenden p.g.a. att socialtjänstens arbete och polisens arbete krockat. Socialtjänsten har tagit kontakter som från åklagarsidan ansetts ha påverkat utredningen så pass mycket att den lagts ned. Detta får negativa konsekvenser för barnet. Det som beskrivs kan ses som en stor anledning till varför det är så pass viktigt med samverkan kring målgruppen för Kriscentrum. I FN:s konvention om barns rättigheter (1986) poängterar man att skyddsåtgärder bör ges, på det sätt som kan lämpligt innefatta effektiva handlanden när det gäller att upprätta sociala program som syftar till att ge barnet och dem som har hand om barnet nödvändigt stöd. Skyddsåtgärderna bör också innefatta andra former av förebyggande metoder för identifiering, rapportering, undersökning, behandling, och uppföljning av fall där barn far illa samt, om så är lämpligt, förfaranden för rättsligt ingripande. När det blir som i exemplet som beskrivs ovan kan detta resultera i att barns rättigheter inte tillgodoses.

Johansson (2008:4) beskriver att de olika professionerna vid barnhusen deltar i sina egna specialutbildningar. Gemensamma utbildningar för de inblandade var sällsynt förekommande. Det har inte på någon av orterna anordnats någon utbildning om samverkan i sig i syfte att bygga upp en samverkanskompetens. Intervjuerna med samverkansparterna på Kriscentrum visar att det innan starten anordnats studiebesök på ett av landets barnhus. Vidare framkommer att man deltagit på några olika utbildningsdagar anordnade i Kriscentrums regi. Samtliga respondenter anser att det är viktigt med fortbildning för att utvecklas både i sin yrkesroll och för att utveckla samverkansarbetet. Något som även framkommer i rapporten "Sexuella övergrepp mot barn, en studie av arbetet i samrådsgrupper" (Socialstyrelsen 2000). Vidare tycker respondenterna att de utbildningar som de tagit del av varit bra. Ett förslag är att utbilda varandra, så att kunskapen om de olika professionerna blir större. Genom att göra det skulle missförstånd som kan uppkomma p.g.a. okunskap gällande varandras lagstiftningar mm. kunna minimeras. Det poängteras också att det är viktigt med utbildning till de personer som i sitt arbete möter barn. Detta för att kunna synliggöra fler barn och hjälpa dem. Utbildning är en viktig del för verksamhetens utveckling enligt de som intervjuats och tas av Danermark (2004) upp som en framgångsfaktor.

Kriscentrums inverkan på barnperspektivet

Kriscentrum och samverkan kring barnen som kommer i kontakt med verksamheten har enligt respondenterna bidragit till att barnperspektivet stärkts. Detta är något som överensstämmer med utvärderingen "Barnhus – en försöksverksamhet med samverkan under gemensamt tak vid misstanke om brott mot barn" (Rikspolisstyrelsen m.fl. 2008). I en anpassad miljö får barnen tillgång till någon form av krisstöd och det hålls oftare barnförhör. Vidare menar respondenterna att samverkan i ärendena har utvecklats och blivit mer effektiv i och med Kriscentrum, vilket även Johanssons (2008:4) utvärdering visar på.

På Kriscentrum möter barnen personer med en ökad kunskap kring målgruppen och de behöver inte slussas runt. Detta kan antas bidra till ett bättre bemötande av barnen och familjerna. Ytterligare en positiv effekt uttrycks vara att i och med att de olika professionerna agerar i samförstånd blir kontakterna med de drabbade smidigare. Detta kan tänkas bidra till att minska myndighetskontakterna för barn och familjer, vilket är positivt med tanke på att de redan befinner sig i en utsatt situation. Åtgärder som åklagaren nämner och som bidrar till att stärka barnperspektivet är att de kan besluta om hämtning till förhör och vidare föreslå att civilpoliserna medverkar. Detta för att göra det skonsammare och mindre dramatiskt för barnet. Ytterligare en aspekt som tas upp i intervjuerna i samband med barnperspektivet är det faktum att det är viktigt att ta reda på hur eventuella syskon i en familj där ett barn far illa har det.

Att ärenden tas upp och diskuteras i samrådet kan indirekt vara till hjälp för barnen. Detta signalerar att vuxna lyssnar och tar barnets berättelse om övergrepp på allvar. Det är rimligt att anta att det är positivt för barnet att anmälan belyses ur olika perspektiv, vilket den gör i och med samrådet. Den diskussion som förs i samrådet kan öka möjligheterna till att ge relevant stöd till barnet och familjen. I och med förhören kommer också barnen till tals, vikten av detta poängteras i FN:s konvention om barns rättigheter (1989).

Lagändringen i socialtjänstlagen (2001:453) som infördes 1997 syftade till att stärka barnperspektivet. Här framkommer att vuxna ska se ur barnets synvinkel. Barnperspektivet står ibland i ett motsatsförhållande till vuxenperspektivet. I de fallen måste barnets intresse ha företräde. Särskild hänsyn ska tas till att barnet är en individ med egna känslor och åsikter. Barnets bästa beskrivs av Schiratzki (2005) som en allmän princip, vilket betyder att den ska genomsyra lagstiftning, administrativa beslut och så vidare. Samordnaren som uttrycks vara navet i Kriscentrums verksamhet har enligt respondenterna ett tydligt barnperspektiv i arbetet. De gånger det sker en förskjutning gällande perspektiven beskrivs samordnaren ta tillbaka fokus på barnet. Detta kan antas bidra till ett medvetandegörande och en förstärkning av barnperspektivet i de ärenden som handläggs på Kriscentrum och som samverkan sker kring. Enligt respondenten från socialtjänsten har Kriscentrum och samverkan bidragit till att barn i större utsträckning frågas om de varit utsatta för övergrepp, vilket bidrar till att fler barn kan upptäckas och på så sätt hjälpas. Det faktum att andra professioner som möter barn i sina arbeten vet vart de kan vända sig för konsultation anses bidra till att fler vågar signalera när barn far ill. Detta gör sannolikt att fler barn upptäcks och kan hjälpas. Att sprida kunskap bidrar till preventiva effekter, varav det anses viktigt.

Framtida visioner

Den sista frågeställningen i undersökningen att besvara är följande; Vad krävs för att samverkan ska bestå och utvecklas framöver?

Samtliga respondenter poängterar vikten av att samråden vidmakthålls och prioriteras av alla verksamheter framöver för ett fortsatt bra arbete. Att det är viktigt att alla inblandade ges utrymme att delta vid gemensamma samråd och andra sammankomster samt kontinuitet i arbetet är framgångsfaktorer som också enligt forskning är av vikt (Danermark 2004). Med tanke på det Danermark (2004) tar upp beträffande betydelsen av att samarbetet innefattar alla nivåer i de organisationer som skall samverka kan det vara bra att utvärdera hur styrgrupp, arbetsgrupp och

samråd fungerar, något som påtalas i några av intervjuerna. Att sprida kunskap i basverksamheterna är en annan viktig del i det fortsatta arbetet på Kriscentrum.

Både Horwath & Morrison (2007) och Danermark (2000) tar upp vikten av att ha en person som leder arbetet då flera olika huvudmän är inblandade något som intervjupersonerna instämmer i. Samordnaren ses som en förutsättning för Kriscentrum och därför anses hennes fortsatta deltagande vara högst betydelsefullt.

I en grupp av olika professioner som ska samverka finns det givetvis olika synsätt och språk något som Danermark (2000) talar om. Det är helt naturligt eftersom olika verksamheter och myndigheter har sina olika kulturer. Det finns alltså alltid olika teoretiska ställningstagande, som medvetet eller omedvetet, styr hur vi definierar problem och hur vi vill gå tillväga för att lösa det. I intervjuerna poängteras betydelsen av att hinder som uppkommer tas upp för diskussion. Detta för att samverkan ska kunna utvecklas i positiv riktning istället för negativ, vilket också Danermark (2000) poängterar. Av intervjuerna att utläsa finnas det en öppenhet i samrådet som möjliggör hantering av problem. Det som är viktigt är att bibehålla detta så att det också i framtiden är möjligt att synliggöra och hantera svårigheter. Om man gör det finns det goda utvecklingsmöjligheter även framöver.

Polisen efterlyser skrivhjälp för att deras bandutskrifter ska gå fortare och menar att det faktum att detta tar tid hänger ihop med den ekonomiska situationen. Att utskriften tar lång tid får negativa effekter för både polisen, andra samverkansparter eftersom man påverkar varandras arbete och de barn som utredningarna handlar om. Finansiering och ekonomi är förutsättningar som enligt Danermark (2004) är viktiga för samverkan och som bör tas i beaktning.

Slutsatser

I en jämförelse mellan Kriscentrum och det som framkommer i tolkningsramen gällande framgångsfaktorer kan det konstateras att flertalet av de som tas upp också finns på Kriscentrum. Nedan kommer framgångsfaktorerna, som påvisats i tidigare forskning och teoridelen, och som återfunnits i resultatet att redovisas. Vidare kommer sådant som tagits upp i intervjuerna och som skulle kunna utvecklas att benämnas. Dessa faktorer kallas för hinder/utvecklingsmöjligheter. För att göra det lättöverskådligt anges framgångsfaktorer samt hinder/utvecklingsmöjligheter i punktform.

Framgångsfaktorer enligt Danermark (2004), Johansson (2008:4), Glad (2006) samt Horwath & Morrison (2007) som enligt respondenterna finns på Kriscentrum och som antas ha bidragit till den bild som respondenterna ger av en fungerande samverkan är följande;

- En tydlig roll och arbetsfördelning.
- Samordnaren som fungerar som ”spindel i nätet” och avlastar andra samverkansparter genom att t.ex. ta emot familjer och barn på Kriscentrum, sköta kontakter i ärenden samt erbjuder krissamtal, behandlingssamtal och konsultation.
- Verksamheten ligger under ett och samma tak.
- Arbetet sker på ett strukturerat sätt utifrån gemensamma mål och samråden bidrar till att man vet vem som gör vad, när och hur.

- Samarbetet innefattar alla nivåer i de organisationer som samverkar; styrgrupp, arbetsgrupp och samråd.
- Gemensamma utbildningar har anordnats och studiebesök på ett av landets barnahus.
- Samarbetsavtal som ger samordnaren mandat att arbeta i de olika organisationerna har upprättats.

Hinder/utvecklingsmöjligheter;

- Krocken mellan det rättsliga perspektivet och det sociala perspektivet.
- Det faktum att socialtjänsten hindras av förundersökningssekretessen i sitt arbete, vilket kan försvåra ansökan om tvångsomhändertagande i Länsrätten.
- Socialtjänsten upplever att det ibland är svårt att vänta med att informera vårdnadshavare i väntan på att t.ex. förhör ska hållas.
- En fungerande kommunikation med åklagaren.
- Utskrifter av förhör.
- Fler närliggande kommuners deltagande i Kriscentrums verksamhet.
- När utomstående kommer till samrådet för att få råd i ett ärende uttryck det ibland bli för stort fokus utifrån ett rättsligt perspektiv trots att personen i fråga inte har tänkt göra anmälan. Diskutera och fundera kring hur samrådet förhåller sig till detta.
- Utveckla samarbetet med barnens ombud, via Kriscentrum.

Diskussion

Syftet med studien har varit dels att undersöka hur samverkan fungerat mellan myndigheterna, dels hur barnperspektivet påverkats i och med Kriscentrums tillkomst. Sammanfattningsvis visar analysen av empirin att samverkan innefattar flertalet av de framgångsfaktorer som tas upp i tolkningsramen, vilket kan antas vara en anledning till att samverkan mellan de olika myndigheterna upplevs fungera bra. Ytterligare en sak som kan ses som en styrka och som också kan förmodas bidra till att samverkan kring målgruppen fungerar är det faktum att hinder som man stöter på identifieras och hanteras. Detta bidrar enligt Danermark (2000) till positiv utveckling något som respondenterna uttrycks uppleva. Ovan anges i punktform ett antal faktorer som varit viktiga för samverkan och dess utveckling samt hinder/utvecklingsmöjligheter. Respondenterna uttrycker i intervjuerna att det finns ett genuint intresse och en ambition när det gäller samverkan kring målgruppen hos de inblandade parterna. Detta skapar bra förutsättningar för att de hinder/utvecklingsmöjligheter som synliggjorts i undersökningen kan hanteras och istället för att utgöra hinder bidra till utveckling. Det faktum att framgångsfaktorerna bidrar till att öka de positiva effekterna för barnen på Kriscentrum gör att det även utifrån ett barnperspektiv är viktigt att aktivt arbeta med att hitta lösningar på hinder som uppkommer i arbetet kring målgruppen.

Ytterligare en slutsats som kan dras utifrån undersökningen är att barnperspektivet har stärks i flera avseenden genom att de olika professionerna samordnar sitt arbete. Man har större kunskap gällande målgruppen vilket antas resultera i bättre omhändertagande och bemötande. Fler barn kommer till tals eftersom fler barnförhör hålls. Allt är samlat på ett och samma ställe, vilket gör

att barnen inte behöver slussas runt. Kunskapsspridningen som sker i och med Kriscentrum bidrar till att fler barn som far illa sannolikt upptäcks och kan få hjälp.

Något som är viktigt att belysa är betydelsen av att vuxna lyssnar och tar barns berättelser på allvar. Det är oerhört angeläget att barn som far illa uppmärksammas och att vuxna visar att de orkar lyssna på det barnet signalerar. Vidare är det av stor vikt att den information som erhålls leder till lämpligt agerande, vilket stämmer överens med FN:s konvention om barnets rättigheter (1989). På så sätt visar man barnet att det hon/han berättat i förtroende tas på allvar. När barn berättar om hemska saker de utsatts eller utsätts för väcker det känslor i oss som kan vara svåra att förhålla sig till. Detta kan bidra till att man väljer att inte hör och se det hemska, vilket jag anser vara vår skuldighet! Kriscentrums verksamhet utgör i dessa lägen en utmärkt hjälp. Här kan råd och stöd gällande hur man bör agera fås.

I intervjun med åklagaren talar han om att fler åtal skulle kunna ses som en förstärkning av barnperspektivet men att det är svårt med tanke på att kraven på bevis alltid är desamma oavsett om det handlar om barn eller inte. En tanke som väckts utifrån det som sagts är hur barns rättigheter rent konkret skulle kunna förstärkas utifrån ett rättsligt perspektiv. Det finns lagstadgat om barns rättigheter men hur blir det för barnen i verkligheten. Är det som sägs i lagen beträffande deras rättigheter skrivet utifrån ett barnperspektiv? Om inte skulle detta behöva ses över för att kunna stärka barns ställning i förhållande till lagen. Ett förslag på en åtgärd som kan tänkas bidra till att stärka barnperspektivet i den rättsliga processen är att utbilda domare och nämndemän i ämnet brott mot barn. Kriscentrum skulle förslagsvis kunna hålla utbildningsdagar i ämnen som sexuella övergrepp, barnmisshandel och även bevittnat våld. Kunskap bidrar till större förståelse för olika fenomen och risken för fördomars och andra föreställningars påverkan i beslut minskar. En tanke är att ha speciella domstolar som behandlar ärenden gällande brott mot barn och som har spetskompetens i ämnet. Detta för att stärka barnperspektivet ytterligare.

Förslag på vidare forskning

Utifrån det som diskuterats ovan angående olika sätt att stärka barnperspektivet skulle det var intressant att som vidare forskning behandla ämnet bevittnat våld. Detta eftersom det inte idag inte är förbjudet att bevittna våld, vilket kan ses som en svaghet gällande barns rättigheter och barnperspektivet. De som tvingas bevittna våld betraktas idag som brottsoffer trots detta är det inte brottsligt att en förälder slår den andra framför ögonen på barnen. Forskning visar att dessa barn får samma skador som de som utsätts för direkt våld. Barnet drabbas av både, fysiska, psykiska och sociala symtom. Denna kunskap anser jag vara en stark indikation på att det borde vara förbjudet att bevittna våld. I dagsläget kan en person som är åtalad för misshandel på sin partner och där barnet sett våldet få ett högre straff, om det går att bevisa att barn bevittnat våldet. Man har dock inte tagit ställning fullt ut för dessa barn då det inte är straffbart att bevittna våld. Om bevittnat våld skulle ses som ett brott skulle det bidra till att stärka barns rättigheter ytterligare. Barn har rätt till att växa upp i en miljö där de skonas från att se en förälder bli slagen. Denna grupp av barn innefattas inte av målgruppen för Kriscentrum p.g.a. att det inte finns utrymme för det i verksamheten. Därmed inte sagt att dessa barn inte får hjälp, vilket de får av socialtjänsten som är ytterst ansvariga för att hjälpa barnen. En annan aspekt som skulle vara intressant att undersöka är vilken hjälp som är effektiv i behandling av symtom som uppkommit i samband med bevittnat våld.

Flera uppslag till vidare forskning har uppkommit i samband med att denna undersökning genomförts. Det skulle t.ex. vara intressant att utvärdera hur barn och familjer upplever den hjälp de får på Kriscentrum. Det som framkommer i undersökningen är faktorer som vuxna professionella anser ha stärkt barnperspektivet. Det skulle också vara intressant att ta del av barns/ungdomars upplevelser av hjälpen som erhållits på Kriscentrum. Ytterligare förslag på undersökning, som en av respondenterna tar upp är utvärdering av hur styrgrupp, arbetsgrupp och samråd har fungerat.

Det är viktigt att komma ihåg att Kriscentrum inte funnits särskilt länge och därför är under utveckling, en ständigt pågående process. Det som framkommer i studien utgör ett nedslag i denna process. Sammanfattningsvis visar undersökningen att samverkan mellan de olika myndigheterna fungerar bra. Man har hittat former för samverkan och i stort sett alla de framgångsfaktorer som forskning visar på finns och har tagits i beaktning då man startat verksamheten. De hinder/utvecklingsmöjligheter som uppkommit i arbetet kan om man synliggör och hittar gemensamma lösningar på dem leda till utveckling. Att man diskuterar och lyfter svårigheter som man stött på, vilket respondenterna uttrycker, ses därmed som en styrka och som något positivt för det fortsatta arbetet. Ett primärt mål med Kriscentrum är att stärka barnperspektivet. Undersökningen visar att barnperspektivet påverkats positivt i flera avseenden.

Referenser

Aronsson, Pia & Wahlberg Stefan (2000) *Att utveckla sociala projekt genom utvärdering*. Örebro Universitet.

Berggre. B (1982) *Psykiatriska kliniken i Ängelholm*. Bilaga 5 om samarbete, samarbetsproblem, gränsdragning, konkurrens, makt och ansvar (SPRI-rapport 1982:107), Stockholm.

Danermark, Berth & Kullberg, Christian (1999) *Samverkan. Välfärdsstatens nya arbetsform*, Studentlitteratur, Lund.

Danermark, Berth (2000) *Samverkan himmel eller helvete*. Gothia, Stockholm.

Danermark, Berth (2004) *Samverkan: en fråga om makt*. Läromedia, Örebro.

FN:s konvention om barnets rättigheter (1989).

Förvaltningslagen (1986:283)

Glad, Johan (2006) "Co-operation in a child welfare case: a comparative cross-national vignette study." *European Journal of social work*, Vol 9, No.2, 2006.

Holme, Idar & Solvang, Bernt Krohn (1997) *Forskningsmetodik- om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Studentlitteratur, Lund

Hjortsjö, Maria (2005) *Med samarbete i sikte: om samordnade insatser och samlokaliserade familjecentraler*. Lund Universitet

J. Horwath & T. Morrison (2007) "Collaboration, integration and change in children's services: Critical issues and key ingredients." *Child abuse and Neglect*, 2007:31.

Johansson, Susanne (2008:4) *Myndighetssamverkan i barnahus – organisering, innehåll och process*. Media-Tryck Sociologen, Lund

Kvale, Steinar (2001) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur, Lund

Lantz, Annika (1994) *Intervjumetodik*. Studentlitteratur, Lund

Marlow, Christine (2002) *Research for Generalist Social Work*. London: Brooks/Cole Thomson Learning

Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen & Socialstyrelsen (2007) *Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa*. Artikelnummer: 2007-123-31.

Rikspolisstyrelsen, Rättsmedicinalverket, Socialstyrelsen & Åklagarmyndigheten (2008) *Barnahus – försöksverksamhet med samverkan under gemensamt tak vid misstanke om brott mot barn*. Artikelnummer: 2008-131-14

Schiratzki Johanna (2005) *Barnrättens grunder*. Studentlitteratur, Lund

Socialstyrelsen (2007) *Strategier för samverkan kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa*. Artikelnummer: 2007-123-31

Socialstyrelsen (2006) *Samverkan kring barn som far illa. Uppföljning av lagändring enligt proposition 2002/03:53 – Stärkt skydd till barn i utsatta situationer*. Artikelnummer: 2006:109:26

Socialstyrelsen (2004) *Strategi för samverkan i frågor som rör barn som far illa*. Artikelnummer: 2004-107-11.

Socialstyrelsen (2000) *Sexuella övergrepp mot barn. En studie av samarbete i samrådsgrupper*. Artikelnummer: 2000-36-003

Socialtjänstlagen (2001:453)

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. www.vr.se Hämtat 2008- 12- 20.

Bilaga

Intervjuguide

Före Kriscentrum fanns:

- Var du delaktig i diskussionerna kring KCBU:s start?
- Har tidigare historia mellan samverkansparterna påverkat dagens samverkan och på vilket sätt?
- Hur har handläggningen sett ut i dessa ärenden innan KCBU fanns?
- Hur upplever du att det blev det för barnet?

Kriscentrum finns:

Syn på uppdrag/funktion:

- Hur skulle du definiera ordet samverkan?
- Hur har samverkan organiserats?
- Vad har fungerat bra i samverkans?
- Vad har fungerat mindre bra? Vad beror det på?
- Känner du till om det finns skrivna måldokument? Vad säger dem?

Organisation:

- Hur ser du på organisationens betydelse för samverkan?
- Har möjligheter gett till samverkan från den egna verksamheten? (gå på samråd, medverka vid utbildningsdagar, kompetenshöjning osv.)
- Har praktiska förutsättningar getts för att kunna samverka? (lokaler, teknisk utrustning)
- Hur har barn och ungdomssamordnarens roll fungerat? (tillgänglighet, spindeln i nätet, konsultation och information).
- Hur upplever du kommunikationen i arbetet, samråd, arbetsgrupp osv.?

Roller och ansvar:

- Vilken är din roll i samverkansarbetet?
- Hur skulle du beskriva ditt ansvar i samverkan?
- Hur ser du på de andras roller och ansvar?
- Upplever du att det finns en tydlig roll och arbetsfördelning?
- Har du kunnat vara med och påverka samverkan och dess utveckling? På vilket sätt?
- Har du känt dig delaktig?
- Vad betyder ordet personkemi för dig?
- Hur påverkar det samverkan?

Regelverk och sekretess:

- Har sekretessen och olika lagar påverkat samverkan?
- Hur påverkar olika verksamheters kulturer i form av språk, rutiner och roller samverkan?

Metod och arbetssätt:

- Förändrar samverkan arbetsmetoder och arbetssätt? Om, beskriv hur.
- Upplever du att det finns riktlinjer, metoder osv. för att kunna arbeta och samverka?

Utbildning och fortbildning:

- Har ni specialistutbildats?
- Har nu fått gå gemensamma utbildningar?
- Hur ser du på betydelsen av utbildning?

Syn på barnets rättigheter:

- Hur ser du på barns rättigheter och hur de tillgodoses i jämförelse med tidigare arbetssätt?
- Hur definierar du barnperspektivet?
- Hur har Kriscentrum och samverkan kring målgruppen påverkat barnperspektivet?
- Anser du att samverkan har positiva effekter för berörda barn? Direkt och indirekta.
- Negativa effekter?

Framtida visioner:

- Vad är viktigt i dagsläget för att samverkan ska fungera och utvecklas?
- Vad är viktigt framöver för att man ska utveckla en hållbar och stabil samverkan?
- Hur kan eventuella hinder överbryggas?
- Vad kan förbättras?